

Filistinciliğin Zirve Paradoksu: Transatlantik Kamuoyu, Stratejik Realizm ve İki Devletli Çözümün Sonu

IQBAL AKHTAR*

Doç. Dr.
Florida Uluslararası Üniversitesi
Steven J. Green Uluslararası ve Kamusal İlişkiler Okulu, ABD

**Iqbal Akhtar, Florida Uluslararası Üniversitesi Steven J. Green Uluslararası ve Kamusal İlişkiler Okulu'nda Din Araştırmaları ile Siyaset ve Uluslararası İlişkiler alanlarında doçenttir; aynı kurumda Batı Hint Okyanusu Araştırmaları Programı'nın kurucu direktörlüğünü yürütmektedir. Edinburgh Üniversitesi'nden (New College, İlahiyat Fakültesi) doktora derecesine sahiptir ve Tanzanya ile Pakistan'da saha çalışmaları yürütmüş iki kez Fulbright bursiyeridir. İlk monografisi, *The Khōjā of Tanzania: Discontinuities of a Postcolonial Religious Identity* (Brill, 2016), Batı Hint Okyanusu'ndaki sömürge sonrası dini kimliği inceler. En son kitabı *Covenantal Pluralism: The Geopolitics of Interfaith Religious Freedom* (Springer, 2026), İbrani *brit*'i, Medine *mithāq*'ı ve Caynacı *anekāntavāda*'yı sentezleyen karşılaştırmalı bir çerçeve geliştirir. Arapça, Svahili, Guceratça, Urduca, Farsça ve Sanskritçe dillerinde çalışmaktadır.*

ORCID: 0000-0001-6840-8377

e-posta: iakhtar@fiu.edu

Geliş Tarihi: 15.05.2026

Kabul Tarihi: 24.07.2026

Atıf: Akhtar, I. (2026). Filistinciliğin Zirve Paradoksu: Transatlantik Kamuoyu, Stratejik Realizm ve İki Devletli Çözümün Sonu. *BRIQ Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi*, 7(4), 447-476.

ÖZ

7 Ekim 2023 sonrasındaki dönem, transatlantik kamuoyu ile Batılı ve Körfez Arap hükümetlerinin stratejik hesapları arasında çarpıcı bir uçuruma yol açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Batı Avrupa genelindeki anketler, İsrail'e desteğin tarihsel olarak en düşük düzeylere indiğini ve Filistinlilere yönelik sempatinin benzeri görülmemiş ölçüde arttığını gösterirken, Eylül 2025 itibarıyla Filistin'i tanıyan devletlerin sayısını 193 BM üyesinin 157'sine çıkaran bir devlet tanımaları dalgası yaşanmıştır. Bununla birlikte "Filistinciliğin" retorik düzeyde yüceltilmesi, Filistin devletinin kurulmasına giden makul herhangi bir yolun maddi olarak ortadan kalkmasıyla çakışmış, hatta tartışmaya açık biçimde bu süreci hızlandırmıştır. Haziran 2025'teki On İki Gün Savaşı'na ve İran'ın "Direniş Eksenini"nin zayıflatılmasına ilişkin güncel anketlerden ve stratejik analizlerden yararlanan bu makale, Jerusalem Strategic Tribune ile paralel bir yaklaşım benimseyerek Washington, Kudüs ve Körfez monarşileri arasındaki stratejik yakınlaşmanın kamuoyundan farklı bir düzlemde işlediğini ileri sürmektedir. Yerleşimlerin rekor düzeyde genişlemesi, Filistin Yönetimi'nin meşruiyet kaybı, Hamas'ın imha edilmesi, Hizbullah liderliğinin ortadan kaldırılması, Esad rejiminin çöküşü ve İran'ın nükleer tesislerine yönelik saldırılar, sessiz Körfez-İsrail güvenlik işbirliğinin desteklediği, yükselmekte olan bir İsrail bölgesel hegemonyasına işaret etmektedir. Dolayısıyla transatlantik Filistincilik, Arap devletlerinin çıkarlarından kopmuş bir siyasi programdan ziyade performatif bir kimlik pratiği olarak işlemektedir. Retorik sahiplenmenin zirvesi, maddi imkânsızlıkla çakışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Filistincilik, İbrahim Anlaşmaları, iki devletli çözüm, İran, transatlantik ilişkiler.

The Paradox of Peak Palestinianism: Transatlantic Public Opinion, Strategic Realism, and the End of the Two-State Solution

ABSTRACT

The period after October 7, 2023, has opened a striking gap between transatlantic public opinion and the strategic calculations of Western and Gulf Arab governments. Polling across the United States and Western Europe records historic lows in support for Israel and unprecedented sympathy for Palestinians, alongside a wave of state recognitions that brought the total to 157 of 193 UN member states by September 2025. However, this rhetorical apotheosis of "Palestinianism" has coincided with - and arguably accelerated - the material extinction of any plausible path to Palestinian statehood. Drawing on recent polling and strategic analyses of the June 2025 Twelve-Day War and the degradation of Iran's "Axis of Resistance," and engaging sympathetically with the Jerusalem Strategic Tribune, this article argues that strategic convergence among Washington, Jerusalem, and the Gulf monarchies operates on a different plane from public sentiment. Record settlement expansion, Palestinian Authority delegitimation, the destruction of Hamas, the decapitation of Hezbollah, the collapse of the Assad regime, and strikes on Iranian nuclear facilities point toward an emerging Israeli regional hegemony underwritten by quiet Gulf-Israeli security cooperation. Transatlantic Palestinianism thus functions less as a political program than as a performative identity practice, decoupled from Arab state interests. Peak rhetorical embrace coincides with material impossibility.

Keywords: Abraham Accords, Iran, Palestinianism, transatlantic relations, two-state solution.

Giriş

EYLÜL 2025'İN SON HAFTASINDA, BİRLEŞMİŞ Milletler Genel Kurulu'nun sekseninci birleşiminin oturum aralarında Birleşik Krallık, Fransa, Kanada, Avustralya ve Portekiz, Filistin devletini resmen tanıyan devletlerin arasına katıldı. Fransa, tanıyan ilk daimi Güvenlik Konseyi üyesi oldu. Oturumun sonunda 193 Birleşmiş Milletler üyesi devletin 157'si (uluslararası toplumun yaklaşık yüzde 81'i) Filistin'in egemenliğini bir biçimde kabul etmişti (Beres, 2025). Ne var ki tam da aynı siyasal anda İsrail Kabinesi, işgal altındaki Batı Şeria'da rekor sayıda yeni yerleşimi gizlice onaylıyor; Filistin Yönetimi, Filistinli anket katılımcılarının yüzde onundan azının desteğine sahip bulunuyor; Hamas askerî bir güç olarak fiilen imha edilmiş; Hizbullah'ın lider kadrosu mezarlara gömülmüş; Şam'daki Baas rejimi çökmüş ve İran İslam Cumhuriyeti, üç ay önce başlayan, nükleer altyapısına yönelik koordineli Amerikan ve İsrail saldırılarının sarsıntısını yaşıyordu (International Crisis Group, 2025; The Soufan Center, 2025; Mahmoudian, 2025).

Bu makale, bu olaylar bileşiminin çözümlenmesi gereken bir paradoks değil, kuramsal olarak ifade edilmesi gereken çağdaş uluslararası siyasetin yapısal bir özelliği olduğu önermesinden hareket etmektedir. Transatlantik kamuoylarında Filistinlilere yönelik retorik sempatinin eşzamanlı olarak genişlemesiyle Filistin devletinin kurulması için gerekli maddi koşulların ortadan kalkması tesadüfi değildir. Bunlar daha geniş bir bölgesel ve uluslararası düzen yeniden yapılanmasının birbirini kuran unsurlarıdır. Güncel anket verilerine, uluslararası güvenlik ve Ortadoğu çalışmaları alanındaki ikincil literatüre dayanan ve Jerusalem Strategic Tribune yazarlarının ileri sürdüğü

argümanlarla yapıcı bir diyalog kuran bu makale, birbiriyle bağlantılı üç sav ortaya koymaktadır.

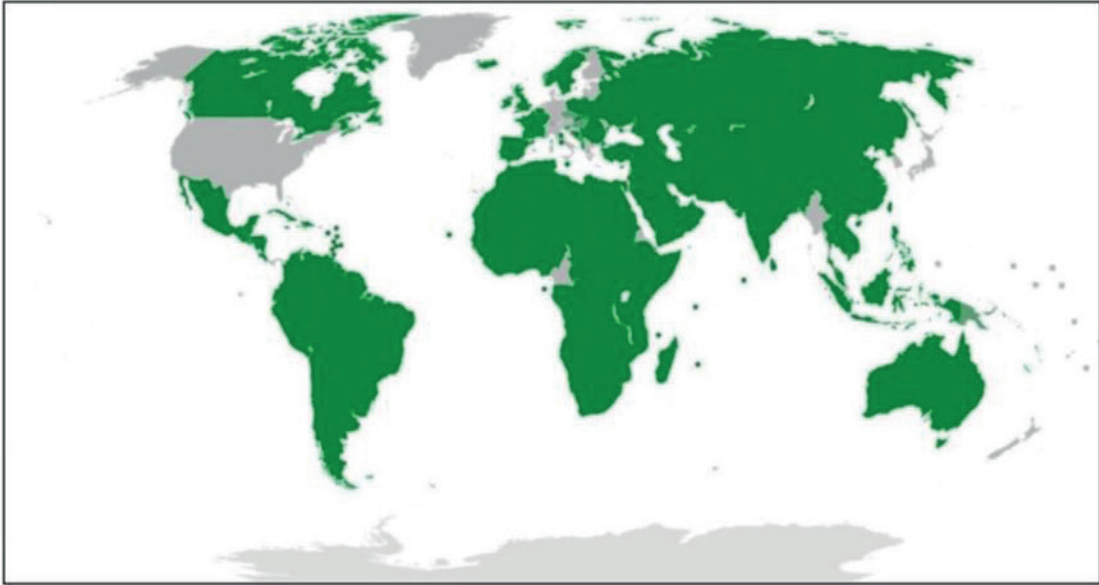
Birincisi, İsrail'e ilişkin transatlantik kamuoyu 7 Ekim 2023'ten bu yana tarihsel olarak benzeri görülmemiş olumsuz bir dönüşüm geçirmiş; bu dönüşüm, çok sayıda Batı demokrasisinin diplomatik tutumunda ve seçim siyasetinde ölçülebilir sonuçlar doğurmuştur. İkincisi, bu değişim, ABD, İsrail ve Körfez Arap monarşilerinin İran'a ve onun bölgesel vekillerine karşı stratejik yakınlaşmasını rayından çıkarmamış; önemli bakımlardan hızlandırmıştır. Kamuoyu ile stratejik hesap giderek ayrı düzlemlerde işlemektedir. Üçüncüsü, "transatlantik Filistincilik" adını verdiği retorik olgu (Filistin davasıyla dayanışmanın ilerici siyasal kimliğin kurucu bir göstergesine yükseltilmesi) tam da Filistin devletinin maddi imkânının en düşük noktasına indiği anda doruğa ulaşmıştır. Bir eğrinin zirvesi, diğerinin sonunu işaretlemektedir.

Makale bu savları çerçevelendirirken, iki devletli çözümün geçici bir darboğaza girmekten çok Filistinli reddiyeciliği, İsrail'deki siyasal tahkimat, Körfez'in stratejik pragmatizmi ve İran öncülüğündeki bölgesel direniş projesinin çöküşünün birleşimiyle yapısal olarak ortadan kalktığını ileri süren Jerusalem Strategic Tribune (bundan sonra JST) yazarlarının analitik yönelimini benimseyerek geliştirmektedir (Beres, 2025; Huberman, 2024; Mandelbaum, 2024; Wertman, n.d.). Bu makalenin salt politika odaklı analizden ayrıldığı nokta, Filistincilik retoriğini, bir siyasal programdan ziyade performatif kimlik pratiği olarak işlevini öne çıkaran kuramsal bir çerçeveye yerleştirmesidir. Bu işlev, paradoksal biçimde, Filistin devletinin kurulmasının yapısal olarak önünün kapanmasına meydan okumak yerine onu pekiştirmektedir.

Başlangıçta argümanın statüsüne ilişkin bir açıklama yapmak gerekir. Burada sunulan analiz, nedensel-çıkarımsal olmaktan çok yorumlayıcı ve yapısalıdır. Transatlantik kamusal söylemin Filistin devletinin kurulma koşullarının bozulmasına neden olduğunu ya da iki eğilim arasında çıkarımsal bir testle saptanabilecek nedensel bir ilişki bulunduğunu iddia etmemektedir. İddia daha ziyade, Filistinciliğin retorik düzeyde yüceltilmesi ile devlet olma imkânının maddi olarak önünün kapanmasının, bölgesel ve uluslararası düzenin tek bir yeniden yapılanmasının birlikte ortaya çıkkan ve birbirleri üzerinden okunabilen özellikleri olduğu; bunların ortak bir yorumlayıcı çerçeveye yerleştirilmesinin her birinin mantığını aydın-

lattığıdır. Makalede retorik pratiğin devlet olma imkânının önünün kapanmasına eşlik ettiğinden, onunla çakıştığından ya da bu sürece dâhil olduğundan söz edildiğinde, bu ifadeler tek yönlü nedensellik iddiaları olarak değil, yapısal ve yorumlayıcı düzlemde okunmalıdır.

Makale beş bölümden oluşmaktadır. İkinci bölüm, transatlantik Filistinciliği, Filistin milliyetçiliğinin kendi yerel bağlamından ya da Filistin davasına ilişkin Arap devlet çıkarından farklı bir siyasal-retorik olgu olarak anlamak için kavramsal bir çerçeve geliştirmektedir. Üçüncü bölüm, kuşaksal ve partizan kutuplaşmaya odaklanarak transatlantik kamuoyundaki dönüşüme ilişkin güncel anket bulgularını incelemektedir.

Filistin devletini tanıyan veya tanıyacağını açıklayan ülkeler

Filistin devletini tanımayan ülkeler

22 Eylül 2025 itibarıyla, Filistin Devleti, Birleşmiş Milletler'e üye 193 ülkenin en az 155'i tarafından resmen tanınmıştır (Fotoğraf: IMEMC, 2025).

Makalenin temel analitik katkısını oluşturan dördüncü bölüm, Ekim 2023'ten 2026 başına uzanan dönemde ABD, İsrail ve Körfez devletlerinin İran'a karşı stratejik yaklaşımını ele almaktadır. Beşinci bölüm, iki devletli çözümün yapısal olarak sona erdiğini ileri süren JST argümanı ile yapıcı bir diyalog kurmakta ve bunun daha geniş transatlantik ilişki bakımından sonuçlarını ortaya çıkarmaktadır. Sonuç bölümü ise bu özel sayının ana meselesi olan Batı ittifak sistemindeki stratejik parçalanma teması açısından makalenin sonuçlarını değerlendirmektedir.

Araştırma Tasarımı, Analitik Yaklaşım ve Kaynaklar

Yönteme ilişkin bir açıklama yapmak gerekir. Bu makale, hipotez sınavı ya da öngöründe bulunan bir çalışma değil, yorumlayıcı ve nitel bir araştırmadır. Amacı, açıklayıcı ve kuram kurucudur: Transatlantik düzeyde Filistinlilere yönelik sempatinin eşzamanlı olarak yoğunlaşmasıyla Filistin devletinin kurulma imkânının maddi olarak önünün kapanması sonucu oluşan şaşırtıcı bileşimi, sembolik siyaset ve performatif kimlik kavramları içine yerleştirerek anlaşılır kılmaktır. Araştırma tasarımı bu doğrultuda yorumlayıcı ve çıkarımsaldır; yorumlayıcı siyaset bilimi ile eleştirel uluslararası ilişkiler çalışmalarının geleneği içinde ampirik kanıt ile kavramsal çerçeveleme arasında hareket etmektedir. Kontrollü karşılaştırma yoluyla nedensel ilişkiler kurduğunu iddia etmemekte, bunun yerine çağdaş bir yapılanmanın kuramsal olarak disiplinli bir okumasını sunmaktadır.

Analitik açıdan argüman birbirini tamamlayan üç hamleyle ilerlemektedir. İlk olarak, nicel kamuoyu verilerini toplam tutum değişiminin kanıtı olarak bir araya getirip yorumlamak;

anket serilerini bağımsız nedensel değişkenler olarak ele almak yerine betimleyici biçimde okumaktadır. İkinci olarak, "Filistincilik" söz dağarcığının - sömürgeleştirme, yerleşimci sömürgecilik, apartheid, soykırım - transatlantik ilerici çevrelerde nasıl performatif biçimde işlediğine odaklanan bir eleştirel söylem analizi yürütmektedir. Üçüncü olarak, kamuoyu ile devlet davranışı arasındaki ayrışmaya ilişkin iddiaların tek bir kaynağa değil, bağımsız kanıt kümelerinin kesişmesine dayanması için bu iki düzlemi bölgesel olaylara ilişkin strateji ve politika analizleriyle üçgenlemektedir.

Analiz, her biri farklı bir amaçla kullanılan üç tür kaynağa dayanmaktadır. Kamuoyu kanıtları Pew Research Center, Gallup, YouGov, Chicago Council on Global Affairs ve Avrupa'daki ulusal anket araçları dâhil yerleşik araştırma kuruluşlarından alınmıştır. Strateji ve politika analizleri Center for Strategic and International Studies, Chatham House, International Crisis Group, Soufan Center ve Stimson Center gibi araştırma kurumları ile düşünce kuruluşlarından; ayrıca hem özgün bir analitik konumun kanıtı hem de makalenin argümanını geliştirdiği bir muhatap olarak ele alınan Jerusalem Strategic Tribune yorumlarından derlenmiştir. Kavramsal ve tarihsel iddialar, Ortadoğu çalışmaları, yerleşimci-sömürgecilik çalışmaları ve uluslararası ilişkiler kuramındaki hakemli akademik literatüre dayandırılmış; Uluslararası Adalet Divanı'nın Ocak 2024 tarihli kararı ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı raporları dâhil birincil belgelerle desteklenmiştir. Bu tasarımdan kaynaklanan iki sınırlılık başlangıçta kabul edilmelidir: Arapça ve İbranice tartışmaları yeterince temsil etmeyebilecek İngilizce kaynaklara dayanılması ve çok yakın tarihli olaylara ilişkin her analizin, uzun vadeli önemi gözden geçirilmeye açık olan geçici niteliği.

Transatlantik Siyasal-Retorik Bir Olgu Olarak Filistincilik

“Filistincilik” teriminin tartışmalı bir düşünsel soy-kütüğü vardır. Edward Said bu terimi 1970 tarihli “The Palestinian Experience” başlıklı makalesinde kullanmıştır. Daha sonraki yazılarında terimi, Filistin’in çoğulcu tarihinin yeniden ileri sürülmesi üzerine kurulu olumlu bir siyasal ve kültürel hareketi ifade edecek şekilde geliştirmiştir (Said, 1979). Sonraki akademik kullanımda terim, Siyonizm karşıtı bir siyasal proje olarak Filistin ulusallığını dayanaklandıran değerler, inançlar, gelenekler ve tarihsel hafıza bütününe adlandırmak için kullanılmıştır (Franks, 2009). Ancak bu makalede ne Filistin milliyetçiliğinin kendi yerel bağlamıyla ne de Filistinlilerin kendilerinin canlandığı olumlu

bir kültürel-siyasal proje olarak Filistincilikle ilgileniyorum. Terimi daha sınırlı bir anlamda, özgül olarak transatlantik bir siyasal-retorik olguyu adlandırmak için kullanıyorum: 7 Ekim 2023’ten bu yana özellikle genç kuşaklar ve üniversite eğitimi almış kesimler arasında, Batı demokrasilerinde Filistin davasıyla dayanışmanın ilerici siyasal kimliğin kurucu bir göstergesine yükseltilmesi.

Bu transatlantik Filistinciliğin ayırt edici birkaç özelliği vardır. Birincisi, sömürgeleştirme, antiemperyalizm, yerleşimci sömürgecilik, apartheid ve soykırım gibi evrenselci kategorilere sıkça başvurulurken, herhangi bir gerçek Filistin devletinin çözmek zorunda kalacağı somut kurumsal, demografik ve bölgesel meselelerle belirgin biçimde ilgilenmeyen yüksek bir retorik genellik düzeyinde işler (Busbridge, 2018; Lustick, 2019; Wolfe, 2006).

Filistinli aileler, İsrail’in Gazze şehrine yönelik devam eden saldırıları nedeniyle Nasr’dan kaçmak zorunda kalıyor, 21 Eylül 2025 (Fotoğraf: VCG, 2025).

İkincisi, fiilen var olan Filistinli siyasal aktörlerin-Filistin Yönetimi, Hamas, Filistin İslami Cihadı, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün çeşitli fraksiyonları-siyasal programları ve beyan edilmiş tercihleriyle sınırlı ölçüde ilgilenir; bu kurumsal gerçeklikleri ya görünmez sayar ya da ayrıntılandırılmadan çağrılabilen idealize edilmiş bir "Filistin halkı"nın ahlaken lekelenmiş ikameleri olarak ele alır. Üçüncüsü, Filistin sorunuyla en doğrudan ilgisi bulunanlar dâhil Arap devletlerinin gerçek çıkar ve politikalarından giderek kopmaktadır. Dördüncüsü, transatlantik ilerici çevrelerde grup içi kimliğin bir göstergesi olarak performatif biçimde işleyerek, retorikğin görünüşte konu edindiği esaslı politika tartışmalarından bağımsız şekilde uyumsuzluk gösterenler için önemli toplumsal sonuçlar üretmektedir (Hersh & Royden, 2023; Zacher & Shemla, 2024).

Batı kamuoylarının İsrail'e daha eleştirel bakmaya başlaması değil (bu iyi belgelenmiş bir olgudur) bu eleştirel bakışın Batılı ya da bölgesel hükümetlerde buna karşılık gelen bir stratejik yeniden yönelim üretmemesi ve retorik pratiğin bizzat kendisinin, görünüşte karşı çıktığı dinamiğe dâhil görünmesidir.

İki kısa örnek bu göstergeleri daha somut hâle getirmektedir. İlk kampüs seferberliği düzlemidir. National Students for Justice in Palestine'in 7 Ekim 2023'ü izleyen günlerde dolaşıma soktuğu "Day of Resistance" araç seti, olayları büyük ölçüde özgür-

leşme, sömürsüzleştirme ve yerleşimci-sömürgeci kopuşa ilişkin evrenselci bir söz dağarcığıyla çerçevelemiş; Gazze sınırının aşılmasını "nüfuz edilemez bir yerleşimci koloninin cephesinin delinmesi" diye tanımlarken, herhangi bir Filistin siyasal yapısının ihtiyaç duyacağı yönetim düzenlemeleri, bölgesel sınırlar, güvenlik garantileri ya da siyasal temsil kurumlarına ilişkin hiçbir açıklama sunmamıştır (National Students for Justice in Palestine, 2023). İkincisi kurumsal karar düzlemidir. Aralık 2024'te Yale öğrenci kitlesinin yüzde 76'sının kabul ettiği yatırımdan çekilme referandumu (Grether, 2024), suç ortaklığı, apartheid ve yatırımdan çekilmenin ahlaki grameri etrafında örgütlenen daha geniş bir kampüs tedbirleri türünü örneklemektedir; burada fiilî talep, İsrail-Filistin'de kurulacak siyasal düzenin tanımlanması değil, kararı alan kurumun maddi bağlantılarının kesilmesidir. Her iki düzlemde de söylem, evrensel ahlaki kategorileri öne çıkarırken, ilan ettiği özlemlerin gerçekleşmesinin bağlı olduğu kurumsal meseleleri-sınırlar, egemenlik, güvenlik, temsil-büyük ölçüde paranteze almaktadır. Burada kullanılan sınırlı anlamıyla transatlantik Filistinciliği, Filistinli siyasal aktörlerin kendi programatik milliyetçiliklerinden ayıran özellik tam olarak budur.

Bu niteleme, Filistin yanlısı duyarlılığın büyük bölümünü harekete geçiren ahlaki kaygının derinliğini inkâr etmeyi ya da Gazze'de Batı toplumları genelinde yaygın bir tiksinti yaratan gerçek insani felaketi küçümsemeyi amaçlamamaktadır. İsrail'in Gazze'deki askerî operasyonlarının siviller üzerinde yıkıcı zararlar doğurduğuna ilişkin kanıtlar ezicidir; bu operasyonların gündeme getirdiği hukuki ve etik meseleler haklı olarak kapsamlı akademik ve yargısal incelemeye konu olmuştur (International Court of Justice, 2024). Benim analitik iddiam daha ziyade, söylemsel bir oluşum olarak

transatlantik Filistinciliğin, Batı'nın İsrail-Filistin çatışmasıyla önceki ilişki kalıplarından onu ayıran özellikler taşıdığı ve bu özelliklerin kendilerinin siyasal-sosyolojik araştırma nesneleri olduğudur.

Çağdaş anın birkaç özelliği vurgulanmayı hak etmektedir. Önceleri uzmanlaşmış akademik literatürle sınırlı olan İsrail'in yerleşimci-sömürgeci bir proje olarak çerçevelenmesi, dikkat çekici bir hızla ana akım kamusal söyleme taşınmıştır (Busbridge, 2018; Khalidi, 2020; Wolfe, 2006). Güney Afrika'nın Aralık 2023'te Uluslararası Adalet Divanı'na yaptığı başvuruda ve çok sayıda insan hakları kuruluşunca ileri sürülen soykırım çerçevesi, çeşitli Avrupa devletlerinde vatandaşların çoğunluğu tarafından benimsenmiştir; güncel anketler Almanların yaklaşık yüzde 62'sinin İsrail'in Gazze'deki operasyonlarının soykırım teşkil ettiğine inandığını göstermektedir (Königshofen & Schmid, 2025). Human Rights Watch'ın 2021'de, Amnesty International'ın 2022'de ve İsrailli insan hakları kuruluşu B'Tselem'in aynı dönemde otoritatif biçimde ileri sürdüğü apartheid çerçevesi de benzer şekilde geniş bir yaygınlık kazanmıştır (Amnesty International, 2022; B'Tselem, 2021; Human Rights Watch, 2021). Bu çerçevelerin her biri önemli bir analitik içeriğe sahiptir ve her biri kapsamlı akademik tartışmalar doğurmuştur (NGO Monitor, 2022; Pedersen, 2023). Bununla birlikte her biri, çağdaş söylem ortamında, benimsenmesi belirli bir siyasal-kültürel oluşumla özdeşleşmeye işaret eden bir siyasal saflaşma göstergesi olarak da işlemektedir.

Bu çerçevelerin günümüzdeki yayılımında çarpıcı olan, ilan ettikleri hedeflerin gerçekleşmesini sağlayacak siyasal koşulların sistematik olarak ortadan kalkmasıyla bir arada var olabilmeleri-hatta bunun yanında serpilip gelişebilmeleridir. Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkına, adalete ve

devlete yönelik çağrılar; Filistinli siyasal aktörlerin kurumsal kapasitesi çökerken, İsrail'in yerleşim genişlemesi hızlanırken, Körfez devletleri İsrail'le güvenlik işbirliğini sessizce derinleştirirken ve bölgesel güç dengesi kesin biçimde İran ile vekillerinin aleyhine dönerken tam da aynı anda daha yüksek sesle ve daha görünür hâle gelmektedir. Makalenin açıklamaya çalıştığı paradoks budur: Batı kamuoylarının İsrail'e daha eleştirel bakmaya başlaması değil-bu iyi belgelenmiş bir olgudur-bu eleştirel bakışın Batılı ya da bölgesel hükümetlerde buna karşılık gelen bir stratejik yeniden yönelim üretmemesi ve retorik pratiğin bizzat kendisinin, görünüşte karşı çıktığı dinamiğe dâhil görünmesidir.

Uluslararası ilişkilerdeki "sembolik siyaset" literatüründen yararlı bir kuramsal benzetme çıkarılabilir. Bu literatür, devletlerin ve kamuoylarının operasyonel politikadan kopuk performatif taahhütlere kayda değer kaynaklar yatırabildiğini açıklar (Kaufman, 2001; Wendt, 1999). Transatlantik Filistincilik bu düzlemde işler: temel etkileri grup içi siyasal kimliğin kurulması ve pekiştirilmesi olan, fakat söylemde anılan aktörler bakımından söylemin ilan edilmiş özlemleriyle çelişebilecek stratejik sonuçlar doğuran bir söylemsel pratik olarak. Eylül 2025'teki Filistin'i devlet olarak tanıma dalgası bu dinamiği göstermektedir. Beres'in (2025) JST'de ileri sürdüğü üzere, 157 devletin tanınması, 1933 Montevideo Sözleşmesi'nde belirtilen bölgesel, kurumsal ve demografik koşullar mevcut değilse, uluslararası hukuk bakımından bir Filistin devletinin varlığını meydana getirmez. Dolayısıyla tanımların çoğalmasa, önemli ölçüde, tanıyan devletlerin kendi içlerinde ve aralarında gerçekleşen sembolik bir işlem-görünüşte çağırdığı siyasal nesneyi üretmeyen bir ahlaki konum alma gösterisi-olarak işlev görmektedir.

Transatlantik Kamuoyundaki Dönüşüm

7 Ekim 2023'ten bu yana İsrail aleyhine transatlantik kamuoyunda tarihsel açıdan önemli bir dönüşüm yaşandığına ilişkin ampirik kanıtlar güçlüdür ve birden fazla anket aracı ile metodolojik yaklaşımda örtüşmektedir. Bu bölüm, dönüşümü yapılandıran partizan ve kuşaksal yarımalar ve Batı Avrupadaki ülkeler arası farklılıklara odaklanarak başlıca bulguları gözden geçirmektedir.

Burada ele alınan anketler doğrudan birbirinin yerine kullanılamayacak farklı tutum ölçüleri kullandığından, bunları başlangıçta birbirinden ayırmak gerekir. En az dört ölçü tekrar etmektedir: (a)

bir ülke olarak İsrail'e yönelik olumlu görüş; (b) İsraillilere ve Filistinlilere yönelik karşılaştırmalı sempati; (c) belirli İsrail askerî operasyonlarının orantılılığına ya da haklılığına ilişkin değerlendirmeler ve (d) tercih edilen sonuç olarak iki devletli çözüme destek. Bu ölçüler farklı yönlerde hareket edebilir (örneğin düşünsel bir tercih olarak iki devletli çerçeveye destek, İsrail'e yönelik olumlu görüş rekor düzeyde düşerken yüksek kalmış, hatta yeniden yükselmiştir) bu nedenle ülkeler ve zamanlar arasında karşılaştırma yapılırken dikkatli olunmalıdır. Tablo 1, bu bölümde yararlanılan başlıca anketleri, kapsadıkları tarih ve ülkeleri ve her birinin ölçtüğü özgül tutumu özetlemektedir.

Tablo 1. İsrail-Filistin'e ilişkin başlıca transatlantik kamuoyu araştırmaları, Ekim 2023-2026.

Araştırma (kaynak)	Tarih	Ülke / bölge	Ölçülen tutum	Temel bulgu
Silver et al. (2024); Silver (2026)	2022-Nis 2026	ABD	İsrail'e yönelik olumlu görüş	Olumlu görüş %55 (2022) → %41 (Şub 2024) → %37 (Nis 2026); 'çok olumsuz' yaklaşık %10 → %28
Brenan (2025)	Şub 2025	ABD	Karşılaştırmalı sempati (İsrailliler ve Filistinliler)	İsraillilere sempati %46 (25 yılın en düşüğü); Filistinlilere %33 (rekor düzey)
Vigers (2026)	2026	ABD	Sempati / iki devletli çözüme destek	Sempatide İsrailliler artık Filistinlilerin önünde değil (ilk kez); iki devletli çözüme destek %57
Smeltz & El Baz (2025)	2025	ABD	Yakınlık puanı (0-100)	İsrail'in yakınlık puanı 50 (yaklaşık yarım yüzyılın en düşüğü); Demokratlar arasında 41
Smith (2025)	May 2025	6 Batı Avrupa ülkesi	Net olumlu görüş; operasyonların orantılılığı	Net olumlu görüş Almanya'da -44 ile İspanya'da -55 arasında; Gazze operasyonlarını orantılı bulanlar yalnızca %6-16

Tablo 1'in devamı

Araştırma (kaynak)	Tarih	Ülke / bölge	Ölçülen tutum	Temel bulgu
Bertelsmann Stiftung	2025	Almanya	İsrail'e yönelik olumlu görüş	Olumlu görüş %46 (2021) → %36 (2025)
ZDF (2025); Königshofen & Schmid (2025); Stolz (2025)	2025	Almanya	Operasyonların haklılığı; soykırım algısı; silah ihracatı	%76 askerî harekâtı haksız buldu; %62 'soykırım' dedi; %51 silah ihracatına karşı çıktı
Silver (2025)	2025 İlkbaharı	24 ülke	İsrail ve Netanyahu'ya ilişkin görüşler	Ankete katılan ülkelerin neredeyse tamamında olumsuz
Brenan (2025)	2025	ABD	Kuşaklara göre İsrail'e net sempati	+46 (Baby Boomer) → +32 (X Kuşağı) → -2 (Milenyum Kuşağı)
Marist Poll (2023)	Eki 2023	ABD	ABD'nin İsrail'e desteğine destek	Z Kuşağı/Milenyum Kuşağı %48; Baby Boomer kuşağı %83
Telhami (2025)	Ağu 2025	ABD	Genç Cumhuriyetçiler arasında sempati	18-34 yaş Cumhuriyetçilerde %24; 35 yaş ve üzerindekilerde %52

Tablo yazar tarafından hazırlanmıştır.

Amerika'daki Seyir

Pew Research Center anketleri, İsrail hakkında olumlu görüşe sahip Amerikalıların oranının 2022'de yüzde 55'ten Şubat 2024'te yüzde 41'e, Nisan 2026'da ise yüzde 37'ye düştüğünü göstermektedir (Silver et al., 2024; Silver, 2026). İsrail hakkında "çok olumsuz" görüşe sahip olanların oranı bu dönemde yaklaşık üç kat artarak 2022'de yaklaşık yüzde 10'dan 2026'da yüzde 28'e çıkmıştır. Nisan 2026 anketinde Başbakan Benjamin Netanyahu'ya güven yüzde 27'de kalırken, katılımcıların yüzde 59'u onun liderliğine güvenmediğini belirtmiştir. Kritik olarak, olumsuz dönüşüm iki büyük partiye de yayılmıştır: en güncel anketlerde hem Demokrat hem Cumhuriyetçi Parti içindeki elli yaş altı yetişkinlerin çoğunluğu İsrail'i ve Netan-

yahu'yı olumsuz değerlendirmektedir (Silver, 2026).

Gallup'ın yıllık World Affairs araştırması benzer büyüklükte değişimler göstermektedir. İsraillilere Filistinlilerden daha fazla sempati duyduğunu belirten Amerikalıların oranı Şubat 2025'te yüzde 46'ya düşerek yirmi beş yıllık izleme döneminin en düşük düzeyine inmiştir (Brenan, 2025). 2026'ya gelindiğinde Amerikalıların sempatisinde İsrailliler artık Filistinlilerin önünde değildi; bu, anket serisinde tarihsel bir ilkti. Filistinlilere daha fazla sempati duyduğunu belirten Amerikalıların oranı 2025'te yüzde 33'e ulaşarak tüm zamanların en yüksek düzeyini görmüştür. Dikkat çekici biçimde, iki devletli çözüme destek 2026'da yüzde 57'ye yükselmiş ve 2003'te kaydedilen yüzde 58'lik rekora yaklaşmıştır.

Bu durum, İsrail politikalarına verilen kamusal desteğin aşınmasının, tercih edilen düşünsel çözüm olarak iki devletli çerçevenin terk edilmesiyle birlikte gerçekleşmediğini göstermektedir (Vigers, 2026)-oysa bu makalenin ileri süreceği üzere, söz konusu çözümün maddi koşulları sistematik biçimde ortadan kaldırılmıştır.

Bu verilerde görülen partizan kutuplaşma tarihsel olarak benzeri görülmemiş düzeydedir. 2025 Gallup araştırmasında Demokratların yüzde 59'u Filistinlilere İsraillilerden daha fazla sempati duyduğunu belirtmiştir; bu, herhangi bir partizan grubun çoğunluğunun Filistinlilere daha fazla sempati duyduğunun ilk kez kaydedilmesidir. En güncel Pew verilerinde Demokratlar ile Cumhuriyetçiler arasındaki İsrail'e olumlu bakma farkı 35 puana, en güncel Gallup verilerinde iki devletli çözüme destek farkı 44 puana ulaşmıştır; her iki değer de bu serilerin tarihindeki en geniş partizan ayrışmayı temsil etmektedir. Bununla birlikte Cumhuriyetçilerin İsrail'e desteği dahi aşınmıştır: 2026 Gallup araştırmasında Cumhuriyetçilerin İsrail'e olumlu bakışı bir önceki yıla göre 15 puan düşerek yüzde 69'a gerilemiş, yirmi yılı aşkın anket döneminin en düşük düzeyine inmiştir (Vigers, 2026).

Smeltz ve El Baz'ın (2025) araştırması yararlı bir bileşik ölçü sunmaktadır: İsrail'in Amerikalılar arasındaki yakınlık puanı 100 üzerinden 50'ye düşerek Council'ın yaklaşık yarım yüzyıllık anket tarihinde kaydedilen en düşük değere ulaşmıştır. Demokratlar arasında yakınlık puanı 41'e gerilemiş; Council'ın izlemeye başladığı 1978'den bu yana ilk kez ölçeğin orta noktasının altına inmiştir.

Avrupa'daki Seyir

Avrupa'daki örüntü daha da belirgin olumsuz dönüşümler göstermektedir. YouGov'un Mayıs

2025'te altı Batı Avrupa ülkesinde yaklaşık 8.600 katılımcıyla gerçekleştirdiği EuroTrack araştırması, İsrail'e yönelik net olumlu görüşün ankete katılan her ülkede rekor düzeyde düşük olduğunu ortaya koymuştur: Almanya'da -44, Birleşik Krallık'ta -46, Fransa'da -48, İtalya'da -52, Danimarka'da -54 ve İspanya'da -55 (Smith, 2025). Altı ülkede olumlu görüş oranları yüzde 13 ile 21 arasında, olumsuz görüş oranları ise yüzde 63 ile 70 arasında değişmiştir. Hiçbir ülkede katılımcıların yüzde 6 ila 16'sından fazlası İsrail'in Gazze'deki operasyonlarının orantılı olduğunu düşünmemiştir. İsrail tarafına daha fazla sempati duyduğunu belirtenlerin oranı yüzde 7 ile 18 arasında kalmış; bu değerler, altı ülkenin beşinde 7 Ekim 2023'ten bu yana kaydedilen en düşük ya da ortak en düşük oranlar olmuştur.

İsrail'e ilişkinin savaş sonrası Alman siyasi kimliğindeki merkezi konumu göz önüne alındığında Almanya örneği özel bir dikkat gerektirmektedir. Bertelsmann Stiftung (2025), İsrail hakkında olumlu görüşe sahip Almanların oranının 2021'de yüzde 46'dan 2025'te yüzde 36'ya düştüğünü bildirmiştir. ZDF'nin (2025) araştırmasına katılan Almanların yaklaşık yüzde 76'sı İsrail'in askeri harekâtını haksız bulmuş; yüzde 62'si İsrail'in Gazze'deki eylemlerinin soykırım teşkil ettiğini düşünmüş (Königshofen & Schmid, 2025) ve yüzde 51'i Almanya'nın İsrail'e silah ihracatını sürdürmesine karşı çıkmıştır (Stolz, 2025). Bertelsmann Stiftung (2025), kırk yaş altı Almanların yüzde 40'ının Almanya'nın İsrail'e ilişkilerinin azaltılmasını istediğini bildirmiştir; bu bulgunun savaş sonrası Alman anket tarihinde bir örneği yoktur.

Pew Research Center'ın 2025 baharında yirmi dört ülkede yaptığı araştırma, ankete katılan ülkelerin neredeyse tamamında İsrail ve Netanyahu hakkındaki görüşlerin olumsuz olduğunu

22 Eylül 2025'te İtalya'nın Roma kentinde Filistin yanlısı bir protesto gösterisi
(Fotoğraf: Li Jing/Xinhua, 2025).

doğrulanmış; İsraillilerin yüzde 58'i kendi ülkelerinin uluslararası düzeyde saygı görmediğine inandığını belirtmiştir (Silver, 2025). Batı Avrupa genelindeki olumsuz dönüşüm örüntüsünün ülkeler arasında bu ölçüde tekdüze olması, altta yatan etkenlerin ülkeye özgü siyasal dinamikleri yansıtmaktan çok transatlantik sistem düzeyinde işlediğine işaret etmektedir.

Kuşaksal ve Kurumsal Boyutlar

Kamuoyundaki dönüşümün kuşaksal yapısı, en çarpıcı özelliklerinden biridir. Gallup'ın tarihsel verilerinde İsrail'e yönelik net sempati Baby Boomer kuşağında +46, X Kuşağı'nda +32 ve Milenyum kuşağında -2 düzeyindedir. Ekim 2023

tarihli NPR/PBS/Marist araştırması, Z Kuşağı ve Milenyum kuşağı katılımcılarının yüzde 48'inin ABD'nin İsrail'i kamuoyu önünde desteklemesi gerektiğini düşündüğünü; bu oranın Baby Boomer kuşağında yüzde 83 olduğunu ortaya koymuştur (Marist Poll, 2023). Ağustos 2025'te University of Maryland/YouGov araştırmasına katılan 18-34 yaş arası Cumhuriyetçi seçmenlerin yalnızca yüzde 24'ü İsraillilere daha fazla sempati duyduğunu belirtirken, bu oran 35 yaş ve üzerindeki Cumhuriyetçiler arasında yüzde 52'dir (Telhami, 2025). Carnegie Endowment'ın 2025 başındaki araştırması, 2024'te Başkan Yardımcısı Harris'e oy veren Z Kuşağı katılımcıları arasında en büyük grubun kendisini en çok Filistinlilere yakın hissettiğini göstermiştir (Chivvis & Morganbesser, 2025).

Dönüşümün kurumsal tezahürleri de aynı ölçüde önemli olmuştur. Princeton Bridging Divides Initiative (2024), 7 Ekim 2023'ten bu yana ABD'de yaklaşık 3.700 İsrail-Filistin gösterisi kaydetmiş; otuz beşten fazla eyaletteki 150 üniversitede kamp kurma eylemleriyle bağlantılı yaklaşık 1.150 gösteri düzenlenmiştir. Bu protestolarla bağlantılı olarak 3.000'den fazla kişi gözaltına alınmış ya da tutuklanmıştır. Benzer seferberlikler 34 Britanya kampüsünde ve Avustralya, Kanada, Hollanda, Almanya, Fransa ve Belçika'daki üniversitelerde de gerçekleşmiştir (Princeton Bridging Divides Initiative, 2024). Boykot, Yatırımların Geri Çekilmesi ve Yaptırımlar hareketi önemli kurumsal kazanımlar elde etmiştir: 2024'te yetmişten fazla Amerikan üniversitesinde yaklaşık 160 BDS tedbiri görüşülmüş, bunların yaklaşık altmışı kabul edilmiş; Yale öğrenci kitlesi Aralık 2024'te üniversitenin 41 milyar dolarlık fonunun silah üreticilerinden çekilmesi lehine yüzde 76 oy kullanmıştır (Grether, 2024).

Bu seferberlikler önemli seçim sonuçları doğurmuştur. Britanya İşçi Partisi, Temmuz 2024 genel seçiminde Filistin yanlısı bağımsız adaylara dört parlamento sandalyesi kaybetmiştir. Almanya'da Die Linke, Filistin yanlısı tutumlarla özdeşleşen genç seçmenlerin yoğun katılımıyla üye sayısını yaklaşık üç kat artırarak 123.000'e çıkarmıştır. Buna karşılık Alternative für Deutschland, kökenleri düşünüldüğünde bir ölçüde paradoksal biçimde, kendisini İsrail'in ve Almanya'daki Yahudi yaşamının savunucusu olarak yeniden konumlandırmış; böylece akademisyenlerin Almanya'da İsrail'e yönelik siyasal tutumları inceleyen çalışmalarda "at nalı kuramı" başlığı altında analiz ettiği siyasal yapılanmayı üretmiştir (Zacher & Shemla, 2024). ABD'de ise Demokrat Parti'nin 2024 başkanlık kampanyası, Biden yönetiminin İsrail politikasını protesto etmek amacıyla Michi-

gan'da oyların yüzde 13'ünü alan ön seçimlerdeki "kararsız" hareketi nedeniyle zorlaşmıştır.

Eylül 2025'teki Filistin'i devlet olarak tanıma dalgası, bu dönüşümün en önemli kurumsal sonucudur. Birleşik Krallık, Fransa, Kanada, Avusturya ve Portekiz; Belçika, Lüksemburg, Malta, Monako, Andorra ve San Marino'ya katılarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun sekseninci oturumunda Filistin'i tanımıştır. Fransa'nın tanınması, BM Güvenlik Konseyi'nin daimi bir üyesi tarafından yapılan ilk tanıma olması bakımından özellikle önemlidir. Oturumun sonunda 193 BM üyesi devletin 157'si Filistin'i tanıyordu; bunların arasında G20'nin 19 üyesinden 14'ü ve ilk kez G7'nin üç üyesi bulunuyordu (Beres, 2025). Bununla birlikte bir sonraki bölümün göstereceği üzere, bu retorik başarı, tanımanın siyasal nesnesini giderek daha hayali hâle getiren stratejik gelişmelerle birlikte gerçekleşmiş ve bu gelişmeleri engellememiştir.

Stratejik Realizm: ABD-Körfez-İsrail-İran Yakınlaşması

Transatlantik kamuoyunun ampirik kaydı benzeri görülmemiş bir olumsuz dönüşüme işaret ediyor, bölgesel stratejik gelişmelerin ampirik kaydı belirgin biçimde farklı bir hikâye anlatmaktadır. Ekim 2023'ten 2026 başına uzanan dönemde ABD, İsrail ve başlıca Körfez Arap monarşileri, merkezî örgütleyici ilkesi İran'ın bölgesel nüfuzunu çevrelemek, zayıflatmak ve geriletmek olan stratejik bir gündemi ilerletmiştir. Bu gündem tarihsel büyüklükte askerî ve siyasal sonuçlar doğurmuştur: Hamas'ın askerî bir güç olarak imha edilmesi, Hizbullah liderliğinin ortadan kaldırılması, Şam'daki Baas rejiminin çöküşü, İran'ın daha geniş "Direniş Eksenî"nin sistematik biçimde zayıflatılması ve Haziran 2025 ile Şubat 2026'da İran'ın

Halk, Gazze şehrinin güneydoğusundaki Zeitoun mahallesinde enkaz arasında yürüyor, 27 Kasım 2025
(Fotoğraf: China Daily, 2025)

nükleer altyapısına yönelik doğrudan Amerikan ve İsrail askerî saldırıları. Bu gelişmeler, önceki bölümde belgelenen olumsuz kamuoyu eğilimine rağmen ve önemli ölçüde ona meydan okuyarak ilerlemiştir. Bunlar, mevcut transatlantik-bölgesel sistemde stratejik hesabın kamuoyundan anlamalı biçimde farklı bir düzlemde işlediği yönündeki makalenin temel savının ampirik dayanağını oluşturmaktadır.

On İki Gün Savaşı ve İran'ın Nükleer Altyapısının Vurulması

Daha sonraki İsrail kullanımında On İki Gün Savaşı olarak adlandırılan Haziran 2025 İsrail-İran savaşı, modern Ortadoğu'nun stratejik or-

tamındaki en önemli doğrudan devletlerarası çatışmayı temsil etmektedir. Yakın neden, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın 12 Haziran 2025'te İran'ın nükleer güvence yükümlülüklerine uymadığını saptaması-2005'ten bu yana bu yöndeki ilk resmî tespit-ve İran'ın yaklaşık dokuz nükleer savaş başlığı üretmeye yetecek miktarda yüzde 60 oranında zenginleştirilmiş uranyuma sahip olduğuna ilişkin haberlerdi (International Atomic Energy Agency, 2025a, 2025b). Bununla birlikte stratejik bağlam, önceki yirmi ay boyunca İran'ın bölgesel konumunun sistematik biçimde zayıflatılması ve buna karşılık Kudüs ile Washington'da İran'ın nükleer programına karşı doğrudan askerî harekât penceresinin açıldığı yönünde oluşan kanaatti (Rodgers, 2025; Shapiro & Waldo, 2026).

İsrail'in 13 Haziran 2025'te başlattığı Operasyon Rising Lion, Natanz ve Fordow nükleer tesisleri dâhil yaklaşık 100 hedefe yönelik koordineli saldırılarda 200'den fazla savaş uçağı kullandı. Mossad'ın eşzamanlı yürüttüğü gizli operasyon, harekâtın ilk saatlerinde aralarında İslam Devrim Muhafızları Komutanı Tümgeneral Hüseyin Selami ile İran Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı Muhammed Bakiri'nin de bulunduğu yaklaşık 30 İranlı general ve 9 nükleer bilim insanını öldürdü (Shapiro & Waldo, 2026). İran'ın 15 Haziran'daki karşı saldırısı Bat Yam, Rehovot ve Tel Aviv dâhil İsrail'deki yerleşim merkezlerine balistik füze saldırılarıyla sonuçlandı; 9 İsrailli öldü, yaklaşık 200 kişi yaralandı. İran'ın bir İsrail hastanesine yönelik saldırısı ise geniş ölçüde savaş suçu olarak kınandı.

ABD 22 Haziran 2025'te Operation Midnight Hammer aracılığıyla çatışmaya doğrudan girdi. Yaklaşık 125 ilave uçağın desteklediği yedi B-2 Spirit hayalet bombardıman uçağı, Fordow ve Natanz nükleer tesislerine 14 adet GBU-57A/B Massive Ordnance Penetrator bıraktı; ilk kez bu saldırıda operasyonel olarak kullanılan bu sığınak delici mühimmatların her biri 30.000 libre ağırlığındaydı (Rodgers, 2025). Başkan Trump hemen ardından İran'ın başlıca nükleer zenginleştirme tesislerinin kapsamlı biçimde yok edildiğini ilan etti. 24 Haziran'da yürürlüğe giren ateşkes, 600'den fazla İranlı ve 29 İsraillinin ölümüne yol açan on iki günlük çatışmanın ana safhasını sona erdirdi. Başbakan Netanyahu, İsrail'in İran'dan kaynaklanan varoluşsal nükleer tehdidi ortadan kaldırdığını açıkladı.

On İki Gün Savaşı'nın stratejik önemi, İran'ın nükleer sorununun kesin biçimde çözülmesinden çok-bu konudaki değerlendirmeler tartışmalıdır; sızdırılan Savunma İstihbarat Ajansı analizi yıllar değil aylar düzeyinde bir gecikmeye

işaret etmekte, İran'ın yüzde 60 oranında zenginleştirilmiş 400 kilogramlık uranyum stokunun akıbeti ise belirsizliğini korumaktadır (Rodgers, 2025) - ABD, İsrail ve Körfez monarşileri arasında yakın bir tarihsel emsali bulunmayan ölçüde operasyonel koordinasyon ve stratejik uyum sergilendiğini göstermesinde yatmaktadır. İsrail saldırı unsurları Suudi hava sahasından geçti; Bahreyn, Emirlikler ve Suudi Arabistan'a ait hava savunma unsurları İran füzeleri ve insansız hava araçlarıyla angaje oldu; üsler, istihbarat paylaşımı ve lojistikten oluşan daha geniş bölgesel mimari, İran'a karşı birleşik bir çevreleme sistemi gibi işledi (Foreign Policy, 2026). Ocak 2026'daki büyük İran protestoları rejimi istikrarsızlaştırdığında, Şubat 2026'da bunu izleyen Epic Fury ve Roaring Lion operasyonlarında ilk gün Yüce Lider Ayetullah Hamaney öldürüldü ve İran genelinde 15.000'den fazla hedef vuruldu; bu, 1945 sonrası dönemin en kapsamlı hava harekâtıydı.

Direnış Ekseni'nin Zayıflatılması

On İki Gün Savaşı'ndan önce, Ekim 2023 ile 2025 başı arasındaki dönemde İran öncülüğündeki "Direnış Ekseni" sistematik biçimde dağıtılmış; bu süreç savaşı mümkün kılmıştır. Bu kampanyanın en çarpıcı operasyonu, Mossad tarafından değiştirilmiş binlerce çağrı cihazının Lübnan genelinde eşzamanlı olarak patladığı, 42 kişinin öldüğü ve 4.000'den fazla Hizbullah mensubu ile destekçisinin yaralandığı İsrail'in 17 Eylül 2024 tarihli "çağrı cihazı saldırısı"ydı (The Soufan Center, 2025). On gün sonra, 27 Eylül'de Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah'ın seksenden fazla sığınak delici mühimmat kullanılan bir İsrail hava saldırısıyla öldürülmesi, örgütün siyasal ve askerî liderliğini ortadan kaldırdı. Nasrallah'ın belirlenmiş halefi Haşim

Hizbullah lideri Seyyed Hasan Nasrallah'ın destekçileri, 28 Eylül 2024'te Beyrut'un güney banliyölerinde İsrail hava saldırısında öldürülmesinin ardından, Lübnan'ın güneyindeki Saida'da onun fotoğraflarını taşıyor (Fotoğraf: CGTN, 2024).

Safiyüddin 3 Ekim'de öldürüldü. Century Foundation'ın daha sonraki değerlendirmesi, teknolojik üstünlük, istihbarat nüfuzu ve operasyonel acımasızlığın birleşimiyle Hizbullah'ın askerî kapasitesinin kırıldığını ve liderliğinin bütünüyle etkisiz hâle getirildiğini belirtti (Ali-Khan & Cambanis, 2025).

Hamas da benzer ölçüde zayıflatıldı. Örgütün siyasi büro başkanı İsmail Haniye, Temmuz 2024'te Tahran'da suikastla öldürüldü; Gazze merkezli kıdemli askerî lider ve 7 Ekim 2023 saldırılarının mimarı Yahya Sinvar ise Ekim 2024'te Gazze'de İsrail güçlerince öldürüldü. Mahmoudian (2025), Hamas'ın 2024 sonuna gelindiğinde askerî bir güç olarak fiilen dağıtıldığını; önemli siyasal ve ideolojik etki alanını korusa da bölge-

sel nüfuz yansıtmasını sağlayacak örgütsel bütünlükten ve askerî kapasiteden yoksun kaldığını değerlendirmiştir.

İran'ın bölgesel mimarisine yönelik en ağır stratejik darbe, Heyet Tahrir eş-Şam'ın on bir günlük taarruzunun ardından Şam'daki Baas rejiminin 8 Aralık 2024'te çökmesiyle geldi. Mahmoudian (2025), Suriye'nin kaybını İran'ın milyarlarca dolarlık yatırımının buharlaşması ve Arap dünyasına açılan en önemli kapısının kapanması olarak nitelemiştir. İran'ın Hizbullah'a erişimi artık, İran projesine düşmanlığını açıkça ortaya koymuş Şam'daki bir HTŞ hükümetinin iyi niyetine bağlıydı; İran'ın Lübnanlı müttefikini kırk yıl boyunca ayakta tuttuğu lojistik hat neredeyse bir gecede kesilmişti.

Direnış Ekseni'ni oluşturan başlıca vekil aktörlerden yalnızca Yemen'deki Husiler 2025'e gelindiğinde kayda değer operasyonel bütünlüğünü korumuştu; buna rağmen Ağustos 2025'te Sana'ya düzenlenen İsrail saldırısı, Husi hükümetinin on altı üst düzey yetkilisinden on ikisini öldürdü (The Soufan Center, 2025). Irak'taki Şii milisler bütünü, Suriye'deki daha küçük İran yanlısı oluşumlar ve daha geniş bölgedeki çeşitli siyasal-paramiliter bağlantılar bu dönem boyunca ciddi gerilemeler yaşadı. Mansour ve diğerleri (2025), Direniş Ekseni'nin önceki dönemlerde önemli bir uyum sağlama kapasitesi gösterdiğine ve İran'ın bölgesel projesi için ölüm ilanı yazarken ihtiyatlı olunması gerektiğine dikkat çekerek yararlı bir düzeltme sunmuştur. Bununla birlikte burada sıralanan gelişmelerin toplam etkisi, 1979'da İslam Cumhuriyeti'nin kurulmasından bu yana bölgesel güç dengesinin İran aleyhine yaşadığı en kapsamlı yeniden yapılanmadır.

İbrahim Anlaşmaları'nın Dayanıklılığı ve Sessizce Genişlemesi

İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahrein, Fas ve Sudan arasında 2020'de kurulan İbrahim Anlaşmaları çerçevesi, 7 Ekim sonrasındaki dönemde dikkat çekici bir dayanıklılık göstermiştir. Gazze savaşının yarattığı siyasal baskıya rağmen hiçbir imzacı İsrail'le diplomatik ilişkilerini kesmemiş; ikili işbirliğinin operasyonel mimarisi çok sayıda somut alanda derinleşmiştir (Makovsky, 2025). Birleşik Arap Emirlikleri Nisan 2025'te İsrail'le ikili bir gümrük anlaşmasını onaylamış; Elbit Systems Aralık 2025'te Emirlik hükümetiyle 2,3 milyar dolarlık savunma sözleşmesi imzalamış; Fas ise Elbit'le büyük bir topçu sözleşmesi yapmış ve African Lion 202 tatbikatlarında İsrail güçleriyle ortak tatbikatlara katılmıştır. Anlaşma-

lara 2025 sonlarında iki yeni imzacı katılmıştır: Kasım'da Kazakistan, Aralık'ta Somaliland. Ahmed eş-Şara yönetimindeki Baas sonrası Suriye hükümeti, Amerikan teşvikine rağmen katılmayı reddetmiştir (Makovsky, 2025; The Heritage Foundation, 2026).

Anlaşmaların ekonomik zemini önemli ölçüde genişlemiştir. İsrail ile Birleşik Arap Emirlikleri arasındaki ticaret, 2020 öncesinde yıllık birkaç on milyon dolar düzeyinden 2023'te yaklaşık 3 milyar dolara yükselmiş; Bahrein'in İsrail'le ticareti 2024'ün ilk yedi ayında yaklaşık dokuz kat artmıştır (Makovsky, 2025). Kamusal diplomasi daralırken güvenlik işbirliği yoğunlaşmıştır. Foreign Policy'nin (2026) On İki Gün Savaşı değerlendirmesi Körfez devletlerinde üç farklı tutum saptamıştır: Katar ve Umman'ın itidal odaklı tutumu; İran'a karşı askerî operasyonlara gizlice katılmaya istekli olduğu görölen Birleşik Arap Emirlikleri'nin etkin dengeleme tutumu ve savaş çabasına destek olurken kamusal belirsizliği koruyan Suudi Arabistan, Kuveyt ve Bahrein'in riskten korunma tutumu. İran'ın misilleme safhası resmî tarafsızlığın sınırlarını açığa çıkarmıştır: İran saldırıları Körfez İşbirliği Konseyi'nin altı devletinin tamamında petrol ve doğal gaz tesislerini, havaalanlarını ve sivil altyapıyı hedef almış; coğrafi konumları onları kaçınılmaz katılımcılar hâline getiren bir çatışmadan Körfez monarşilerinin kendilerini çekip çıkaramayacağını göstermiştir.

Körfez'in Filistinlilerle dayanışmasına ilişkin kamusal retoriği ile Körfez-İsrail güvenlik işbirliğinin operasyonel gerçeğliği arasındaki kopukluk, çağdaş bölgesel düzenin analitik bakımdan en önemli özelliklerinden biridir. The Atlantic'te bildirildiği üzere Suudi Veliaht Prensi Muhammed bin Selman, Ocak 2025'te Dışışleri Bakanı Antony Blinken'a Filistin davasına kişisel bağlılı-

ğının sınırlı olduğunu, ancak iç siyasal baskının kamuoyu önünde bağlılık beyanlarını gerektirdiğini özel olarak kabul etmiştir (Foer, 2024). Haberleştirilmesi Suudi hükümeti açısından utanç verici olsa da bu itiraf, bölge siyasetinin yapısal bir özelliğini yakalamaktadır: Körfez monarşileri Filistin devletine yönelik retorik yatırımlarını, İran'ı çevrelemek, Amerikan güvenlik garantilerini güvenceye almak ve İsrail'le ve daha geniş Batı sistemiyle ekonomik bütünleşmeyi derinleştirmek etrafında örgütlenen gerçek stratejik hesaplarından önemli ölçüde uzakta sürdürmektedir.

Szalai'nin (2025) 2020-2024 arasında Körfez devletlerinin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi konuşmalarına ilişkin karşılaştırmalı analizi bu örüntüyü ampirik olarak doğrulamıştır: Filistin devletine destek merkezî bir retorik tema olarak kalırken, İbrahim Anlaşmaları ile 7 Ekim'in stratejik sarsıntısı Körfez'in stratejik anlatılarını, Filistin davasının önceki söylemsel önceliğinden uzaklaştırıp İsrail'in bölgesel güvenlik kaygılarını daha fazla gözetken bir doğrultuda önemli ölçüde değiştirmiştir.

SuudiArabistan-İsrail İlişkilerinin Seyri

İbrahim Anlaşmaları projesinin geriye kalan temel hedefi olan Suudi-İsrail normalleşmesinin seyri daha karmaşık hale gelmiştir. Suudi Arabistan'ın kamusal tutumları 7 Ekim'den sonra önemli ölçüde sertleşmiştir. Velihaht Prens Muhammed bin Selman, Eylül 2024'te Filistin devleti kurulmadan Krallığın İsrail'le diplomatik ilişki kurmayacağını kamuoyu önünde teyit etmiş; Dışişleri Bakanı Faysal bin Ferhan ise Ekim 2024'te normalleşmenin gündem dışı olduğunu açıklamıştır. Suudi Arabistan daha sonra Norveç'le birlikte Eylül 2024'te, yaklaşık doksan devletin desteklediği diplomatik bir girişim olan İki

Devletli Çözüm için Küresel İttifak'ı başlatmıştır (Bunzel, 2025; Guzansky, 2026).

Bununla birlikte bu kamusal tutumların gerisinde Suudi-İsrail işbirliğinin operasyonel sicili derinleşmeye devam etmiştir. Haberlerde Suudi askeri helikopterlerinin Haziran 2025 savaşı sırasında İran'a ait insansız hava araçlarını önlediği belirtilmiştir (Zaken, 2025); Washington Post ise Hamas savaşı sırasında Bahreyn, Mısır, Ürdün, Suudi Arabistan, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri ile İsrail arasındaki askeri koordinasyonun genişlediğini belgelemiştir (Kenner, 2025). Trump yönetiminin Mayıs 2025 tarihli Riyad ziyareti, Suudi Arabistan'ın İsrail'le normalleşmeye ilişkin herhangi bir taahhüdü olmaksızın ilerleyen 142 milyar dolarlık silah satışı ve 600 milyar dolarlık Suudi yatırım paketiyle sonuçlanmıştır (Hellyer, 2025).

Bunzel'in (2025) değerlendirmesi analitik paradoksu yakalamıştır: Suudi Arabistan'ın normalleşmeye ilgisini besleyen temel teşvik-İran saldırganlığına ilişkin ortak korku-İran'ın konununun zayıflamasıyla önemli ölçüde gerilemiş; işbirliğinin operasyonel içeriği derinleşirken resmî diplomatik ilişkilerin stratejik aciliyeti azalmıştır (Bunzel, 2025). Guzansky (2026) de benzer bir sonuca ulaşmış; Riyad'ın fiilî koordinasyonu genişletmeyi sürdürürken resmî normalleşmede artık fırsatlardan çok risk gördüğünü belirtmiştir. Hellyer (2025), Washington'ın Suudi Arabistan'dan normalleşme konusunda herhangi bir taahhüt almadan hassas teknoloji işbirliğini, üst düzey savunma satışlarını ve güçlendirilmiş güvenlik güvencelerini önceden sunduğunu gözlemlemiştir. Bu örüntü, ABD'nin de resmî normalleşmeyi, onun yokluğunda ortaya çıkan esaslı ikili ilişkiler kadar stratejik bakımdan gerekli görmemeye başladığını düşündürmektedir.

Trump Yönetimi ve Bölgesel Hegemonya Mimarisi

Trump yönetiminin Ocak 2025'te geri dönmesi, yukarıda açıklanan stratejik dinamikleri belirgin biçimde hızlandırmıştır. Steve Witkoff, Jared Kushner ve Aryeh Lightstone tarafından geliştirilen ve on yılda 112 milyar dolara mal olacağı öngörülen yönetimin Şubat 2025 tarihli "Gazze Riviera'sı" önerisine daha sonraki anketlerde Amerikalıların yüzde 62'si karşı çıkmış; Filistinlilerin yerinden edilmesi konusunda görüşülen bütün Arap hükümetleri öneriyi reddetmiştir (Baroud, 2025). Büyükelçi Mike Huckabee'nin Mayıs 2025'te Batı Şeria'daki Şilo yerleşimine yaptığı ziyaret ve daha önce Filistin kimliğini siyasal bir kurgu olarak nitelemesi, yönetimin toprak meselelerinde İsrail sağıının uzlaşmasıyla aynı çizgide olduğunu göstermiştir. Manşet yaratan önerilerin ötesinde esas politika mimarisi üç temel hedef etrafında örgütlenmiştir: İran'a karşı Amerikan-İsrail-Körfez stratejik blokunu tahkim etmek, bu bloku Asya ile Avrupa'yı bağlayan daha geniş bağlantı altyapısına entegre etmek ve Körfez monarşileriyle İsrail-Filistin sorunundan bağımsız işleyen ikili güvenlik ilişkilerini kurumsallaştırmak.

Eylül 2023 G20 zirvesinde üzerinde uzlaşılan ve ikinci Trump yönetiminin yeniden yoğun biçimde takip ettiği Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru bu mimariyi örneklemektedir. Koridorun Hindistan'dan Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Ürdün ve İsrail üzerinden Avrupa pazarlarına uzanan öngörülen güzergâhı, İbrahim Anlaşmaları'nın başlattığı bölgesel bütünleşmeyi kurumsallaştırmakta ve alternatif yapılanmaların önünü giderek kapatan altyapısal gerçeklikler yaratmaktadır (Roche, 2025; Szalai, 2025). Hindistan, İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri ve ABD'den oluşan dördü grup I2U2 çerçevesi de

Nisan 2025'te Yeni Delhi'deki üst düzey diyalog ve Modi'nin Şubat 2026'da İsrail Knesset'inde I2U2 ile IMEC'i bölgesel düzenin örgütleyici çerçeveleri olarak açıkça andığı konuşmasıyla ilerlemiştir. Szalai'ye (2025) göre bu girişimler Körfez devletlerine, Asya, Ortadoğu ve Avrupa'yı birbirine bağlayan bağlantı merkezleri rollerini tahkim etme fırsatı sunmaktadır; bu da Filistin sorunundan bağımsız olarak İsrail'le işbirliğinin sürdürülmesi için yapısal bir teşviktir.

Batılı hükümetlerin üçüncü bölümde belgelenen kamuoyu değişimlerini esaslı bir politika yeniden yönelimine dönüştürme alanı; İran'ı çevreleme, Körfez'le ilişkileri sürdürme ve önemli ekonomik çıkarların bağlı olduğu bağlantı altyapısını güvenceye alma stratejik zorunluluklarıyla sınırlandırılmıştır. Kamuoyu değişmiştir; stratejik hesap değişmemiştir.

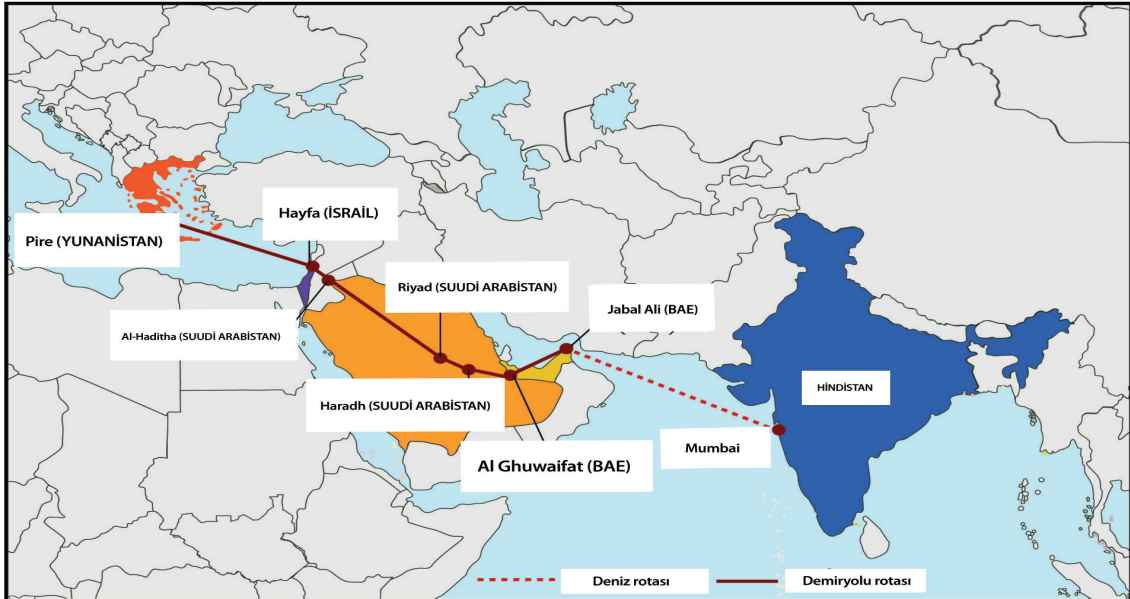
Bu gelişmelerin toplam etkisi; İsrail'in askeri üstünlüğü, Amerikan güvenlik garantileri, Körfez'in ekonomik bütünleşmesi ve İran'ın bölgesel mimariden sistematik olarak dışlanması birbirini pekiştiren bir sistem oluşturduğu bölgesel bir düzenin ortaya çıkmasıdır. Batılı hükümetlerin üçüncü bölümde belgelenen kamuoyu değişimlerini esaslı bir politika yeniden yönelimine dönüştürme alanı; İran'ı çevreleme, Körfez'le ilişkileri sürdürme ve önemli ekonomik çıkarların bağlı ol-

duğu bağlantı altyapısını güvenceye alma stratejik zorunluluklarıyla sınırlandırılmıştır. Kamuoyu değişmiştir; stratejik hesap değişmemiştir. İkisi giderek birbirinden kopuk düzlemlerde işlemeye başlamıştır.

İncelenen dönemin üç somut örneği bu kopuşu belirginleştirmektedir. Birincisi, Birleşik Krallık, Fransa, Kanada, Avustralya ve Portekiz'in Filistin devletini tanıdığı Eylül 2025 tanıma dalgasının tam ortasında Körfez-İsrail güvenlik koordinasyonunun operasyonel mimarisi ile IMEC bağlantı projesi kesintisiz biçimde ilerlemiş; tanımlar stratejik düzeni etkilemeyen sembolik bir işlem olarak kayda geçmiştir. İkincisi, Suudi Arabistan'ın Norveç'le Eylül 2024'te başlattığı ve yaklaşık doksan devletin desteklediği İki Devletli Çözüm için Küresel İttifak'a kamuoyu önünde öncülük etmesi; Haziran 2025 savaş sırasında Suudi un-

surlarının İran insansız hava araçlarını önlediği yönündeki haberler ve Suudi Arabistan'ın normalleşmeye ilişkin hiçbir taahhüdü olmaksızın tamamlanan Mayıs 2025 Riyad silah ve yatırım paketi dâhil fiilî Suudi-İsrail koordinasyonunun derinleşmesiyle çakışmıştır (Hellyer, 2025; Zaken, 2025). Üçüncüsü ve en çarpıcısı, Almanya örneğinde İsrail'in Gazze'deki operasyonlarının soykırım teşkil ettiğine ikna olmuş bir kamuoyu çoğunluğu ile İsrail güvenliğini Staatsräson olarak gören doktrine dayanan ve Almanya'yı İsrail'e AB düzeyinde yaptırımları engelleyen Avrupa azınlığı içine yerleştiren hükümet tutumu yan yana gelmiştir (Königshofen & Schmid, 2025; Stolz, 2025). Her örnekte Filistin devletine sembolik ya da kamusal destek, süren stratejik koordinasyonla birlikte var olmuş ve onu sekteye uğratmamıştır; bu, bölümün izini sürdüğü kopuşun ampirik imzasıdır.

India-Middle East-Europe Corridor (IMEC)

IMEC, İran'a karşı Amerikan-İsrail-Körfez stratejik blokunu tahkim etmek, bu bloku Asya ile Avrupa'yı bağlayan daha geniş bağlantı altyapısına entegre etmek ve Körfez monarşileriyle İsrail-Filistin sorunundan bağımsız işleyen ikili güvenlik ilişkilerini kurumsallaştırmak hedefini içeren mimarinin örneğidir (Harita: IMEC, t.y.).

İki Devletli Çözümün Sonu: JST Argümanının Geliştirilmesi

Önceki bölümlerde incelenen gelişmelerin toplam sonucu, yarım yüzyılı aşkın süredir İsrail-Filistin çatışmasına ilişkin uluslararası diplomasiin örgütleyici çerçevesi olan iki devletli çözümün gerçekçi bir siyasal imkân olarak yapısal biçimde sona ermiş olmasıdır. “Yapısal biçimde sona ermiş” derken, ne yalnızca geçici bir uygulanamazlığı ne de bütün gelecek zamanlar için güvence altına alınmış bir geri döndürülemezliği kastediyorum. Kastedilen, iki devletli bir uzlaşmanın kurumsal, bölgesel ve demografik ön koşullarının, altta yatan koşullar dönüşmediği sürece öngörülebilir gelecekte böyle bir uzlaşmayı siyasal olarak ulaşılamaz kılacak ölçüde aşındırılmış olmasıdır. Bu, çerçevenin ciddi biçimde zayıfladığını söylemekten daha güçlü; yeniden canlandırılmasının kalıcı ve geri döndürülemez biçimde önünün kapandığını ileri sürmekten ise daha zayıf bir iddiadır. Dolayısıyla argüman, bütün zamanlar için imkânsızlığa değil, mevcut ve makul ölçüde öngörülebilir koşullar altında yapısal olarak önünün kapanmasına ilişkindir. Bu sav, 7 Ekim sonrasındaki dönem boyunca Jerusalem Strategic Tribune yazarlarınca giderek artan analitik bir güçle ileri sürülmüş (Beres, 2025; Huberman, 2024; Mandelbaum, 2024; Schueftan, n.d.; Wertman, n.d.); Lustick (2019), Barnett, Brown, Lynch ve Telhami (2023), Thrall (2017), Baconi (2018) ve O’Malley (2015) dâhil farklı siyasal yönelimlere sahip akademisyenlerin bağımsız biçimde ulaştığı sonuçlarla örtüşmüştür. Bu bölüm, JST’nin politika odaklı analizini önceki bölümlerde bir araya getirilen ampirik kayıtlarla bütünleştirerek onun argümanını yapıcı biçimde geliştirmektedir.

İki devletli çözümün yapısal sonuna ilişkin sav, birbirini pekiştiren birkaç gelişmeye dayanmaktadır. Birincisi, sahadaki demografik ve bölgesel olgular coğrafi bakımdan bütünlüklü herhangi bir Filistin devletinin kurulmasını giderek güçleştirmiştir. Doğu

Kudüs hariç Batı Şeria’daki yerleşimci nüfusu Aralık 2024’te 529.455’e ulaşmış; Doğu Kudüs dâhil edildiğinde yaklaşık 700.000 yerleşimci bulunmuştur (Israel Policy Forum, 2025; Peace Now, 2025). İsrail hükümeti 2024’te 28.872 yerleşim konut birimini ilerletmiş; bu sayı 2018 temel değerine göre yaklaşık yüzde 250’lik artış anlamına gelmiştir (European External Action Service, 2025). Yerleşim ve ileri karakol sayısı 2022’de 141 iken 2025’te 210’a çıkmış; üç yılda yaklaşık yüzde 50 artmıştır. İsrail hükümeti 2024’te yaklaşık 24.258 dönümü-yaklaşık 6.000 akre-devlet arazisi ilan etmiştir; bu, Oslo Anlaşmaları’ndan bu yana bu yönde yapılan bütün ilanların yaklaşık yarısına eşittir (European External Action Service, 2025). Israel Policy Forum (2025), 2025’in yerleşim girişimi tarihindeki en fazla inşaat onayının verildiği yıl olacağını ve önceki beş yılın toplam onaylarını aşacağını öngörmüştür.

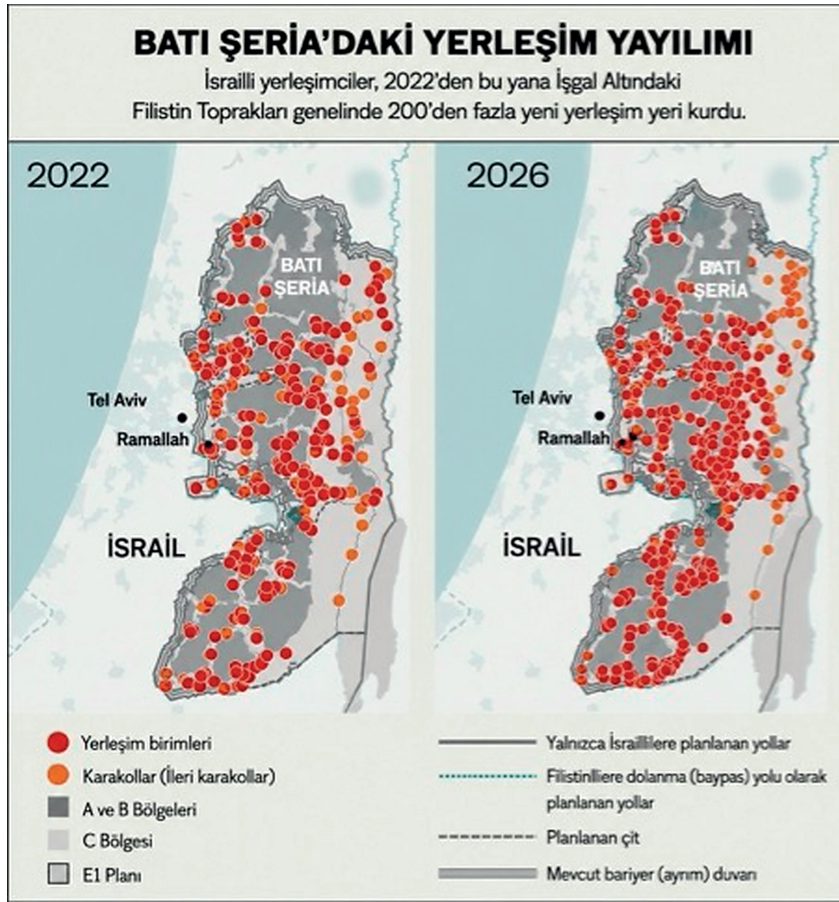
Bölgesel seyir, Oslo çerçevesinin müzakereye bıraktığı bütün nihai statü meselelerinde-toprak ve yer-

ABD 2018’de büyükelçiliğini Kudüs’e taşıyarak kenti İsrail’in başkenti olarak tanımış; birbirini izleyen İsrail hükümetleri İsrail egemenliği altında birleşik Kudüs’ü müzakere edilemez sayarak, ciddi bütün iki devletli çözüm tasarımlarının varsaydığı ortak ya da bölünmüş başkentin önünü kapatmıştır.

leşimler, Kudüs, mülteciler ve bizzat Filistin devletinin kurulması sorunu-İsrail tutumunun daha geniş ölçekte sertleşmesinin bir boyutudur. İki devletli çözümün içini boşaltan, yalnızca yerleşimlerin genişlemesi değil, bu birikimli dönüşümdür. Kudüs’te seyir, Oslo döneminin bilinçli belirsizliğinden münhasır İsrail denetiminin tahkimine doğru ilerlemiştir: ABD 2018’de

büyükelçiliğini Kudüs'e taşıyarak kenti İsrail'in başkenti olarak tanımış; birbirini izleyen İsrail hükümetleri İsrail egemenliği altında birleşik Kudüs'ü müzakere edilemez sayarak, ciddi bütün iki devletli çözüm tasarımlarının varsaydığı ortak ya da bölünmüş başkentin önünü kapatmıştır. Mülteciler konusunda İsrail hükümetleri, Camp David ve Taba'da ele alınan koşullu formüllerden Filistinlilerin her türlü geri dönüş hakkının kesin biçimde reddine yönelmiş; bu tutum artık bir müzakere konusu değil, ön koşul olarak ileri sürülmektedir. Devlet meselesindeki değişim ise en sonuç alıcı olanıdır: Oslo dönemi İsrail ana akımı, en

azından ismen, sürecin ufku olarak ileride kurulacak bir Filistin devletini kabul ederken; Knesset Temmuz 2024'te Ürdün Nehri'nin batısında hangi koşul altında olursa olsun bir Filistin devleti kurulmasını ezici çoğunlukla reddetmiş, iktidar koalisyonu Batı Şeria konusunda egemenlik ve ilhak dilini benimsemiştir (International Crisis Group, 2025). Bu değişimlerin her biri, fiilî İsrail tutumunu Oslo'dan bu yana iki devletli diplomasiyi tanımlayan parametrelerden daha da uzaklaştırmış; çerçeveyi yalnızca sahadaki olgularla değil, iki vazgeçilmez taraftan birinin onun kurucu öncüllerinden giderek çekilmesiyle de aşındırmıştır.

2024 yılında İsrail hükümeti yaklaşık 24.258 dönümlük alanı devlet arazisi statüsüne aldı. Bu miktar, Oslo Anlaşmaları'ndan bu yana bu kapsamda gerçekleştirilen arazi tahsislerinin yaklaşık yarısına karşılık gelmektedir. (Grafik: Arab News, 2026).

İkincisi, Filistinli siyasal aktörlerin yaşayabilir bir devlet kurma yönündeki kurumsal kapasitesi çökmüştür. Dört yıllık görev süresi sona ermiş olmasına rağmen 2005'ten beri görevde kalan 90 yaşındaki Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın liderliğinde Batı Şeria'yı yöneten Filistin Yönetimi, ankete katılan Filistinlilerin yaklaşık yüzde 6'sının desteğine sahiptir; yüzde 80'i Abbas'ın istifasını istemektedir (Palestinian Center for Policy and Survey Research, 2025). 2024'te operasyonel olarak dağıtılmasına kadar Gazze'yi yöneten Hamas aynı araştırmada yüzde 29, Fetih ise yüzde 18 destek almıştır. Bununla birlikte Hamas, devlet kurucu bir aktör olarak işleyebilmek için gerekli kurumsal mekanizmalardan ve uluslararası meşruiyetten yoksundur. Yakın tarihli bir Third World Quarterly analizi, 7 Ekim sonrasındaki dönemin Filistin Yönetimi'nin hatalı beklentileri ve başarısız liderliğiyle nitelendiğini belgelemektedir; bu yapısal meşruiyet kaybı, bir Filistin devletini yönetebilecek yeniden kurulmuş herhangi bir siyasal otoritenin ortaya çıkma ihtimalini daha da azaltmaktadır (Iqtait, 2025).

Üçüncüsü, iki devletli diplomasiyi tarihsel olarak ayakta tutan bölgesel ve uluslararası siyasal koşullar önemli ölçüde dönüşmüştür. Filistin sorunuyla en doğrudan ilişkili Arap devletleri-Mısır, Ürdün, Suudi Arabistan ve daha küçük Körfez monarşileri-hem kamusal diplomasiyi hem de operasyonel davranışları yoluyla stratejik önceliklerinin başka yerde bulunduğunu göstermiştir. Veliht Prens Dışişleri Bakanı Blinken'a Filistin davasına kişisel bağlılığının sınırlı olduğunu özel olarak kabul etmesi (Foer, 2024), Körfez devletlerinin stratejik hesaplarını Filistin sorunundan büyük ölçüde kopardığı daha geniş bir örüntüyü yansıtmaktadır. Trump yönetiminin Şubat 2025 tarihli Gazze önerisi, ayrıntıları ne kadar gerçek dışı olursa olsun, 1990'ların başından beri Ameri-

ka'nın çatışmayla ilişkisini biçimlendiren iki partili iki devletli çözüm uzlaşmasından Amerikan politikasının temelden uzaklaştığını göstermiştir.

Thrall (2017), Batı politika söyleminde iki devletli çerçevenin sürdürülmesinin, Filistinlilerin haklarının süregelen aşınmasına izin verirken çatışmanın esaslı çözümünü süresiz olarak ertelemeye yaradığını ileri sürmektedir. Baconi (2018, 2024), iki devletli çözümü adaletsiz ve imkânsız bir fantezi; O'Malley (2015) ise bir yanılsama olarak nitelemektedir.

JST analizi bu bileşimi özellikle açık biçimde ifade etmektedir. Beres (2025), Montevideo Sözleşmesi'nin koşulları - belirlenmiş bir toprak, kalıcı bir nüfus, etkili bir hükümet ve diğer devletlerle ilişki kurma kapasitesi- mevcut değilse, 157 devletin tanımının Filistin devletini meydana getirmediğini savunmaktadır. Günümüz koşullarında bu koşulların hiçbiri Batı Şeria'da, Gazze'de ya da ikisini birleştiren herhangi bir bölgesel yapılanmada mevcut değildir. 7 Ekim'in hemen ardından yazan Huberman (2024), İsraili sivillere yönelik saldırının siyasal tavizler için gerekli kalan kamusal güveni de yok ettiğini ve mevcut koşullarda Filistin devleti arayışını İsrail güvenliği açısından "tehlikeli" hâle getirdiğini belirtmiştir. Wertman (n.d.), Filistin Yönetimi'nin tarihsel başarısızlığını devrimci bir harekettan devlet kurucu bir girişime geçemesi olarak nitelemiştir. Pipes'in Israel Victory

adlı kitabını değerlendiren Mandelbaum (2024) ise altta yatan analitik savı şöyle özetlemektedir: Oslo dönemi boyunca İsrail'in uzlaşma politikası başarısız olmuştur; çünkü Filistinli siyasal aktörler bunu reddiyeciliğin stratejik kazanç ürettiğinin kanıtı olarak yorumlamış, her İsrail tavizinin Filistinlilerin azami hedeflere bağlılığını azaltmak yerine artırdığı yapısal bir dinamik meydana gelmiştir.

Bu yapısal analiz, farklı siyasal yönelimlerine rağmen çeşitli analitik geleneklerdeki akademisyenlerin vardığı sonuçlarla örtüşmektedir. Lustick (2019), Akdeniz ile Ürdün Nehri arasındaki siyasal gerçekliğin hâlihazırda tek devletli bir gerçeklik - bölgeyi yöneten tek bir siyasal yapı - olduğunu ve iki devletli retoriğin sürdürülmesinin fiilî siyasal durumu ele almak yerine onu örttüğünü savunmaktadır. Barnett ve diğerleri (2023), Ortadoğu siyaseti alanındaki akademik uzmanların yüzde 60'ının durumu yapısal eşitsizliğe sahip tek devletli bir gerçeklik olarak tanımladığını bildirmektedir. Thrall (2017), Batı politika söyleminde iki devletli çerçevenin sürdürülmesinin, Filistinlilerin haklarının süregelen aşınmasına izin verirken çatışmanın esaslı çözümünü süresiz olarak ertelemeye yaradığını ileri sürmektedir. Baconi (2018, 2024), iki devletli çözümü adaletsiz ve imkânsız bir fantezi; O'Malley (2015) ise bir yanılsama olarak nitelemektedir. Cordesman (2023), iki devletli çözümü canlandırmaya yönelik çağdaş diplomatik çabaları zombi diplomasisi diye tanımlamaktadır.

Bu analizlerin belirgin biçimde farklı siyasal çıkış noktalarında-JST yazarlarının genel olarak İsrail yanlısı bir perspektiften, Lustick, Thrall ve Baconi'nin ise Filistinlilerin haklarına yakın konumlardan yazmasına rağmen-birleşmesi, iki devletli çözümün gerçekçi bir siyasal imkân olarak yapısal biçimde sona erdiği savına önemli bir ağırlık kazandırmaktadır. Bu analizleri ayıran, uygulanabilirliğe ilişkin ampirik değerlendirme değil,

bu değerlendirmeye verilen normatif yanıttır: JST yazarları ortaya çıkan yapılanmayı genellikle stratejik bir veri olarak kabul etmektedir. Buna karşılık Lustick-Thrall-Baconi geleneği, tek bir siyasal birim içinde eşit haklar çerçevesine yönelmeyi savunmaktadır. Bu makalede bir araya getirilen ampirik kayıt, JST analizinin fiilî siyasal gerçekliği daha iyi yakaladığını düşündürmektedir: 7 Ekim sonrasındaki dönemde ortaya çıkan stratejik yapılanma, alternatif siyasal projeleri giderek daha hayali hâle getiren bir hız ve ölçekte kurumsallaşmaktadır.

Transatlantik Filistinciliğin retorik düzeyde yüceltilmesi analitik önemini bu bağlamda kazanmaktadır. Devlet tanınmaları dalgası, kampüs seferberliklerinin çoğalması, yerleşimci-sömürgeci ve apartheid çerçevelerinin yayılması, Güney Afrika'nın Uluslararası Adalet Divanı davası ve Filistin'le dayanışmanın ilerici kimliğin göstermesine daha geniş kültürel düzeyde yükseltilmesi; bütün bunlar, bu seferberliklerin siyasal nesnesi olan yaşayabilir bir Filistin devletinin benzeri görülmemiş bir hızla önünün kapandığı stratejik bir gerçekliğin arka planında ilerlemektedir. Bir eğrinin zirvesi, diğerinin sonunu işaretlemektedir. Bu okumaya göre retorik pratik stratejik seyri değiştirmemekte; aksine yapısal kapanmayla, Batı kamuoylarının ve seçkinlerinin iki devletli çözüme bağlılıklarını sürdürürken onun gerçekleşmesine yönelik ciddi herhangi bir girişimin artık gerektireceği siyasal riskleri üstlenmekten kaçınabilmelerini sağlayan sembolik bir düzlem sunacak biçimde birlikte var olmaktadır. Bu birlikte varoluşun aynı zamanda nedensel olarak işleyip işlemediği-başka bir ifadeyle sembolik düzlemin mevcudiyetinin önün kapanmasına giden siyasal yolu etkin biçimde kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı-bu makalenin yorumlayıcı tasarımının çözme-i iddia etmediği ayrı bir sorudur.

Sonuç: Stratejik Ayrışma ve Batı İttifakının Geleceği

Bu makale, 7 Ekim sonrasındaki dönemin İsrail-Filistin konusunda transatlantik kamuoyu ile Batılı ve Körfez hükümetlerinin stratejik hesapları arasında yapısal bir ayrışma ürettiğini savunmuştur. Kamuoyundaki dönüşümün ampirik kanıtları açıktır: ABD ve Batı Avrupa genelinde İsrail'e destek tarihsel olarak en düşük düzeylere, Filistinlilere sempati tarihsel olarak en yüksek düzeylere ulaşmış; partizan ve kuşaksal kutuplaşma benzeri görülmemiş seviyelere çıkmış; kampüs seferberliklerinden Filistin'i devlet olarak tanımalara kadar Filistin yanlısı duyarlılığın kurumsal tezahürleri yakın tarihte örneği bulunmayan bir hız ve ölçekte ilerlemiştir. Stratejik yakınlaşmanın ampirik kanıtları da aynı ölçüde açıktır: ABD, İsrail ve Körfez monarşileri aynı dönemde Hamas'ın imhasını, Hizbullah liderliğinin ortadan kaldırılmasını, Şam'daki Baas rejiminin çöküşünü, İran öncülüğündeki Direniş Eksen'i'nin sistematik biçimde zayıflatılmasını ve İran'ın nükleer altyapısının doğrudan askerî saldırılarla vurulmasını gerçekleştirmiştir; bunlar yakın bölgesel tarihte yakın bir benzeri olmayan birikimli bir stratejik başarıdır.

Bu ayrışmanın, özel sayının temel meselesini oluşturan Batı ittifak sistemindeki daha geniş stratejik parçalanma teması bakımından sonuçları önemlidir. Birincisi, kamuoyu ile stratejik hesap arasındaki ayrışma demokratik hesap verebilirlikle çözülecek bir çelişki değil, çağdaş sistemin dikkat çekici ölçüde dayanıklı olduğu kanıtlanmış yapısal bir özelliğidir. Batılı hükümetlerin kamuoyu değişimlerini esaslı politika yeniden yönelimlerine dönüştürme alanı; İran'ı çevreleme, Körfez güvenlik işbirliği ve IMEC ile I2U2 bağlantı mimarilerine entegrasyonun stratejik zorunluluklarıyla sınırlandırılmıştır. Almanya örneği paradigmatiktir: İsrail'in Gazze'deki operasyonlarının soykırım teşkil

ettiğine inanan bir kamuoyu çoğunluğu (Königshofen & Schmid, 2025), İsrail güvenliğini Staatsräson olarak teyit eden bir parlamento kararı ve İsrail'e AB düzeyinde yaptırımları önleyen Avrupa engelleyici azınlığında Almanya'nın oynadığı rolle birlikte var olmaktadır.

Bu sınırlı siyasal alan transatlantik ittifak içinde eşitsiz biçimde dağılmıştır ve farklılıklar, varsa hangi aktörün iki devletli bir uzlaşmayı ilerletme kapasitesini koruduğu sorusunu doğrudan etkilemektedir. ABD'nin stratejik çıkarları ile Avrupalı ve diğer transatlantik ortaklarının çıkarları özdeş değildir. Washington sistemin güvenlik garantörüdür: Körfez savunmasını finanse eder, normalleşme mimarisine aracılık edip onu silahlandırır, IMEC ve I2U2 çerçevelerini ayakta tutar ve İsrail politikalarını değiştirebilecek herhangi bir dış aktörün kullanması gereken zorlayıcı ve teşvik edici araçlara-askerî yardım, istihbarat işbirliği, Güvenlik Konseyi'nde diplomatik koruma-sahiptir. Dolayısıyla çıkarları İran'ın çevrelenmesine ve bölgesel blokun tahkimine bağlıdır; Filistin devletinin kurulması için yenilenecek bir hamle bu hedefleri ilerletmekte, hatta karmaşıktırabilmektedir. Avrupa devletleri, Kanada ve Avustralya'yla birlikte farklı bir konumdadır. Kamuoyları İsrail politikasına en fazla karşı çıkan yönde değişmiş; hükümetleri ellerindeki araçları-tanım, Uluslararası Adalet Divanı süreçlerine destek ve ticaret ile silahlara kısıtlama tehdidi-kullanmıştır; ancak bunlar büyük ölçüde sembolik ve beyan düzeyinde araçlardır. ABD'nin sahip olduğu güvenlik garantörü rolünden, savunma-sanayi bağlarından ve taraflar üzerindeki doğrudan nüfuzdan yoksun olan, ayrıca kendi içinde bölünmüş bulunan-Almanya'nın engelleyici tutumu bunun en açık örneğidir-Avrupa ve diğer transatlantik devletler, kamuoylarının tercihlerini yaşayabilir iki devletli bir sonuca dönüştürecek ne tek taraflı kapasiteye ne de kolektif bütünlüğe sahiptir. Sonuç yapısal bir asimetridir: tarafları hare-

kete geçirme kapasitesi en yüksek aktör iki devletli uzlaşmaya en az ilgi duyan aktörken, ona en güçlü beyan edilmiş bağlılığı taşıyan aktörler onu gerçekleştirmeye kapasitesinden yoksundur.

İkincisi, transatlantik Filistincilik olarak nitelendiğim retorik olgunun, altta yatan stratejik yapılanmayı bozmak yerine onunla yapısal olarak uyumlu olduğu görülmüştür. Filistin'i devlet olarak tanıma dalgası, İsrail'i eleştiren hukuki ve retorik çerçevelerin çoğalması ve Filistin'le dayanışmanın ilerici kimliğin bir göstergesine kültürel olarak yükseltilmesi; operasyonel davranışı bu retorik seferberliklerin esas içeriğinden kopuk olan Amerikan-İsrail-Körfez stratejik blokunun tahkimini engellememiş, bazı bakımlardan kolaylaştırmıştır. Sembolik ve operasyonel düzlemler arasındaki kopukluk geçici bir olgu değil, sistemin kurumsallaşmış bir özelliğidir.

Üçüncüsü, siyasal yelpazenin farklı kesimlerindeki analistlerin farklı normatif vurgularla ulaştığı bir sonuç olan iki devletli çözümün yapısal sonu, 1980'lerin sonlarından bu yana İsrail-Filistin çatışmasına uluslararası yaklaşımı örgütleyen diplomatik çerçevenin önünü kapatmaktadır. Bu kapanmanın siyasal ve düşünsel meydan okuması büyüktür. İsrail tarafında, bir bölünme anlaşması ya da eşit siyasal hakların genişletilmesi olmaksızın bir nüfusu yönetmenin uzun vadeli siyasal ve demografik sonuçlarıyla yüzleşmeyi gerektirecektir. Filistin tarafında, devletleşme siyasal programının yapısal tükenişiyle hesaplaşmayı ve siyasal seferberlik için alternatif çerçeveler geliştirmeyi gerektirecektir. Uluslararası düzeyde ise resmî diplomatik söylemi örgütlemeyi sürdüren retorik taahhütler ile bu taahhütleri giderek daha hayalî hâle getiren operasyonel gerçeklikler arasındaki kopuklukla yüzleşmeyi gerektirecektir.

Bu makalede belgelenen ayrışma daha geniş transatlantik ittifak açısından ciddi türbülansa işaret etmektedir. ABD'nin Körfez monarşileri ve İsrail

il'le stratejik yakınlaşması, Batı demokrasilerindeki genç ve ilerici seçmen kesimlerinin önemli ölçüde yabancılaşması pahasına gerçekleştirilmiştir. Avrupa hükümetleri, dayandıkları stratejik ilişkileri ve ekonomik çıkarları zedelemeyen, kamuoyundaki dönüşümleri esaslı politika yeniden yönelimlerine çevirmeksizin yönetmek gibi zor bir görevle karşı karşıyadır. Savaş ve stratejik parçalanma çağında transatlantik ilişkilerin yeniden yapılanması-bu özel sayının örgütleyici teması-NATO'da yük paylaşımı, Ukrayna politikası ve Trump dönemi tek taraflılığı gibi manşet meselelerin ötesine geçerek, demokratik kamuoyları ile stratejik kurumların genişleyen ayrışma koşullarında nasıl bir arada var olmayı sürdüreceğine ilişkin daha derin yapısal sorunu kapsamaktadır.

Çağdaş bölgesel yeniden yapılanmanın İran boyutu, son bir gözlem olarak özellikle vurgulanmayı hak etmektedir. On İki Gün Savaşı ve sonrasında yaşananlar, kırk yılda inşa edilmiş İran bölgesel konumunun kapsamlı biçimde zayıflatılması anlamına gelen büyük ölçekli bir stratejik başarıdır. Bununla birlikte bu başarı, transatlantik kamuoyunun seyriyle uyum içinde değil, ona karşı ilerlemiştir. Siyasal maliyetler-ülke içi meşruiyet kaybı, stratejik yapılanmayı destekleyen siyasal tabanın daralması, genç kuşakların yabancılaşması-önemlidir ve uzun vadede bu yapılanmanın sürdürülmesini zorlaştırabilir. Bununla birlikte bugün için fiilî gerçeklik şudur: stratejik hesap kamuoyundan önemli ölçüde kopuk bir yolda ilerlemiş; Filistinciliğin retorik düzeyde yükseltilmesi Filistin devletinin kurulmasının yapısal olarak önünün kapanmasıyla çakışmış; 7 Ekim sonrasındaki yeniden yapılanma, transatlantik kamuoyunun görünür hareketleriyle uyum içinde değil, onlara meydan okuyarak gerçekleştirilmiştir. Batı ittifak sisteminin ve onun tarihsel olarak dayanak sağladığı bölgesel düzenin geleceğiyle ilgilenen akademisyenler ve politika yapımcılar, bu yapılanmayla hesaplaşmak zorunda kalacaktır. 🌸

Kaynakça

- Ali-Khan, V., & Cambanis, T. (2025, March 19). *Down but not out: Reassessing the Axis of Resistance*. Century International. <https://tcf.org/content/report/down-but-not-out-reassessing-the-axis-of-resistance/>
- Amnesty International. (2022, February 1). *Israel's apartheid against Palestinians: Cruel system of domination and crime against humanity*. <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2022/02/israels-system-of-apartheid/>
- Baconi, T. (2018). *Hamas contained: The rise and pacification of Palestinian resistance*. Stanford University Press.
- Baconi, T. (2024, April 1). The two-state solution is an unjust, impossible fantasy. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2024/04/01/opinion/israel-palestine-two-state-solution.html>
- Barnett, M., Brown, N. J., Lynch, M., & Telhami, S. (2023). Israel's one-state reality: It's time to give up on the two-state solution. *Foreign Affairs*, 102(3), 122–137. <https://www.foreignaffairs.com/middle-east/israel-palestine-one-state-solution>
- Baroud, R. (2025). Trump's return: What it could mean for Palestine and the region. *Cairo Review of Global Affairs*. <https://www.thecaireview.com/essays/trumps-return-what-it-could-mean/>
- Beres, L. R. (2025, October). *Palestinian sovereignty and international law*. Jerusalem Strategic Tribune. <https://js Tribune.com/beres-palestinian-sovereignty-and-international-law/>
- Bertelsmann Stiftung. (2025, May 28). *Germany and Israel today: Between stability and tension*. https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/Germany_and_Israel_today_Between_stability_and_tension.pdf
- Brenan, M. (2025, March 6). *Less than half in U.S. now sympathetic toward Israelis*. Gallup. <https://news.gallup.com/poll/657404/less-half-sympathetic-toward-israelis.aspx>
- B'Tselem. (2021, January 12). *A regime of Jewish supremacy from the Jordan River to the Mediterranean Sea: This is apartheid*. https://www.btselem.org/sites/default/files/publications/202101_this_is_apartheid_eng.pdf
- Bunzel, C. (2025, September 9). *The chimera of Saudi-Israeli normalization in this moment*. Hoover Institution. <https://www.hoover.org/research/chimera-saudi-israeli-normalization-moment>
- Busbridge, R. (2018). Israel-Palestine and the settler colonial 'turn': From interpretation to decolonization. *Theory, Culture & Society*, 35(1), 91–115. <https://doi.org/10.1177/0263276416688544>
- Chivvis, C. S., & Morganbesser, L. (2025, April 17). *What Gen Z thinks about U.S. foreign policy*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2025/04/generation-z-american-foreign-policy-poll>
- Cordesman, A. H. (2023, October 11). *The war in Gaza and the death of the two-state solution*. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/war-gaza-and-death-two-state-solution>
- European External Action Service. (2025, August 14). *Report on Israeli settlements in the occupied West Bank, including East Jerusalem: Reporting period January–December 2024*. https://www.eeas.europa.eu/delegations/palestine-occupied-palestinian-territory-west-bank-and-gaza-strip/report-israeli-settlements-occupied-west-bank-including-east-jerusalem-reporting-period-january_en
- Foer, F. (2024, September 25). The war that would not end. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2024/09/israel-gaza-war-biden-netanyahu-peace-negotiations/679581/>
- Foreign Policy. (2026, April 7). *U.S.-Iran war: How the interests of Gulf states are diverging*. <https://foreignpolicy.com/2026/04/07/iran-united-states-gulf-uae-qatar-bahrain-saudi-oman-war/>

- Franks, J. (2009). *Rethinking the roots of terrorism*. Palgrave Macmillan.
- Grether, M. (2024, December 13). Yale students voted to divest, but what's next is unclear. *The Nation*. <https://www.thenation.com/article/activism/yale-university-vote-divest-israel-endowment/>
- Guzansky, Y. (2026, February 23). *Saudi Arabia's new approach to Israel and the normalization process* (INSS Insight No. 2103). Institute for National Security Studies. <https://www.inss.org.il/publication/saudi-israel-2026/>
- Hellyer, H. A. (2025, December 5). *The U.S.-Saudi reconfiguration is real and it no longer depends on Israel*. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/the-u-s-saudi-reconfiguration-is-real-and-it-no-longer-depends-on-israel/>
- Hersh, E. D., & Royden, L. (2023). Antisemitic attitudes across the ideological spectrum. *Political Research Quarterly*, 76(2), 697–711. <https://doi.org/10.1177/10659129221111081>
- Huberman, K. (2024, October). *Two-state solution temporarily closed for renovations*. Jerusalem Strategic Tribune. <https://jstribune.com/huberman-two-state-solution-temporarily-closed-for-renovations/>
- Human Rights Watch. (2021, April 27). *A threshold crossed: Israeli authorities and the crimes of apartheid and persecution*. <https://www.hrw.org/report/2021/04/27/threshold-crossed/israeli-authorities-and-crimes-apartheid-and-persecution>
- International Atomic Energy Agency. (2025a, June 12). *NPT safeguards agreement with the Islamic Republic of Iran: Resolution adopted on 12 June 2025 during the 1769th session* (GOV/2025/38). <https://www.iaea.org/sites/default/files/25/06/gov2025-38.pdf>
- International Atomic Energy Agency. (2025b, May 31). *Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015)* (GOV/2025/24). <https://www.iaea.org/sites/default/files/25/06/gov2025-24.pdf>
- International Court of Justice. (2024, January 26). *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel): Order of 26 January 2024*. <https://api.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-ord-01-00-en.pdf>
- International Crisis Group. (2025, October 9). *Sovereignty in all but name: Israel's quickening annexation of the West Bank* (Middle East Report No. 252). <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/israelpalestine/252-sovereignty-all-name-israels-quickenning-annexation-west-bank>
- Iqtait, A. (2025). The Palestinian Authority since October 2023: Flawed expectations and failed leadership. *Journal of Palestine Studies*, 54(1), 80–86. <https://doi.org/10.1080/0377919X.2025.2458999>
- Israel Policy Forum. (2025, April 16). *The quiet surge in West Bank settlements*. <https://israelpolicyforum.org/2025/04/16/the-quiet-surge-in-west-bank-settlements/>
- Kaufman, S. J. (2001). *Modern hatreds: The symbolic politics of ethnic war*. Cornell University Press.
- Kenner, D. (2025, October 11). Arab states expanded cooperation with Israeli military during Gaza war, files show. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/national-security/2025/10/11/us-israel-arab-military-leaked-documents/>
- Khalidi, R. (2020). *The hundred years' war on Palestine: A history of settler colonialism and resistance, 1917–2017*. Metropolitan Books.
- Königshofen, L., & Schmid, F. (2025, September 23). *44 Prozent der deutschen Wahlberechtigten sprechen sich für die Anerkennung Palästinas als eigenständiger Staat aus*. YouGov. <https://yougov.com/de-de/artikel/53032-44-prozent-der-deutschen-wahlberechtigten-sprechen-sich-fur-die-anerkennung-palastinas-als-eigenstandiger-staat-aus>
- Lustick, I. S. (2019). *Paradigm lost: From two-state solution to one-state reality*. University of Pennsylvania Press.

- Mahmoudian, A. (2025, January 10). *Iran's "Axis of Resistance" weakened but still dangerous*. Stimson Center. <https://www.stimson.org/2025/irans-axis-of-resistance-weakened-but-still-dangerous/>
- Makovsky, D. (2025, September 11). *Resilience and roadblocks: The Abraham Accords at five years*. The Washington Institute for Near East Policy. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/resilience-and-roadblocks-abraham-accords-five-years>
- Mandelbaum, M. (2024, July). A new approach to the Israeli-Palestinian conflict [Review of the book *Israel victory: How Zionists win acceptance and Palestinians get freed*, by D. Pipes]. Jerusalem Strategic Tribune. <https://jstribune.com/a-new-approach-to-the-israeli-palestinian-conflictisrael-victory/>
- Mansour, R., Al-Shakeri, H., & Haid, H. (2025, March 6). *The shape-shifting "axis of resistance": How Iran and its networks adapt to external pressures*. Chatham House. <https://doi.org/10.55317/9781784136369>
- Marist Poll. (2023, October 13). *The war between Israel and Hamas: Americans favor U.S. support of Israel in war with Hamas . . . fear broader conflict in the region*. <https://maristpoll.marist.edu/polls/the-war-between-israel-and-hamas/>
- National Students for Justice in Palestine. (2023, October 8). *Day of resistance toolkit* [Toolkit]. <https://www.investigativeproject.org/documents/1179/sjp-day-of-resistance-toolkit.pdf>
- NGO Monitor. (2022, November 30). *A threshold crossed: Documenting HRW's apartheid fabrications*. <https://ngo-monitor.org/reports/threshold-crossed-hrw-apartheid/>
- O'Malley, P. (2015). *The two-state delusion: Israel and Palestine-A tale of two narratives*. Viking.
- Palestinian Center for Policy and Survey Research. (2025, October 28). *Press release: Public opinion poll No. 96*. <https://www.pcpsr.org/en/node/1000>
- Peace Now. (2025, February 6). *The year of annexation and expulsion: Summary of settlement activity in 2024*. <https://peacenow.org.il/wp-content/uploads/2025/09/SW-Report-Summary-2024-Peace-Now-February-2025.pdf>
- Pedersen, S. (2023). The settler colonial frame and the Israel-Palestine conflict. *Journal of Palestine Studies*, 52(4), 89–107.
- Princeton Bridging Divides Initiative. (2024, May 21). *Issue brief: Analysis of U.S. campus encampments related to the Israel-Palestine conflict*. <https://bridgingdivides.princeton.edu/updates/2024/issue-brief-analysis-us-campus-encampments-related-israel-palestine-conflict>
- Roche, E. (2025, February 27). India could put Chabahar on slow burner as IMEC gathers pace. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2025/02/india-could-put-chabahar-on-slow-burner-as-imec-gathers-pace/>
- Rodgers, J. (2025, June 23). *What Operation Midnight Hammer means for the future of Iran's nuclear ambitions*. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/what-operation-midnight-hammer-means-future-irans-nuclear-ambitions>
- Said, E. W. (1979). *The question of Palestine*. Vintage Books.
- Schueftan, D. (n.d.). *No, you can't: Assessing the prospects of Jones's two-state solution*. Jerusalem Strategic Tribune. <https://www.jstribune.com/debate-schueftan-israel-palestine-solution/>
- Shapiro, D. B., & Waldo, C. (2026, April 1). *Trump's path forward on Iran will determine US-Israeli war alignment*. Atlantic Council. <https://www.atlantic-council.org/dispatches/trumps-path-forward-on-iran-will-determine-us-israeli-war-alignment/>
- Silver, L., Alper, B. A., Keeter, S., Lippert, J., & Mohamed, B. (2024, March 21). *Majority in U.S. say Israel has valid reasons for fighting; fewer say the same about Hamas*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/2024/03/21/majority-in-u-s-say-israel-has-valid-reasons-for-fighting-fewer-say-the-same-about-hamas/>

- Silver, L. (2025, June 3). *Most people across 24 surveyed countries have negative views of Israel and Netanyahu*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2025/06/03/most-people-across-24-surveyed-countries-have-negative-views-of-israel-and-netanyahu/>
- Silver, L. (2026, April 7). *Negative views of Israel, Netanyahu continue to rise among Americans-especially young people*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2026/04/07/negative-views-of-israel-netanyahu-continue-to-rise-among-americans-especially-young-people/>
- Smeltz, D., & El Baz, L. (2025, May 15). *Americans grow more divided on U.S. support for Israel*. Chicago Council on Global Affairs. <https://globalaffairs.org/research/public-opinion-survey/americans-grow-more-divided-us-support-israel>
- Smith, M. (2025, June 3). *Net favourability towards Israel reaches new lows in key Western European countries*. YouGov. <https://yougov.com/en-gb/articles/52279-net-favourability-towards-israel-reaches-new-lows-in-key-western-european-countries>
- Stolz, C. (2025, May 26). *Debatte über Krieg in Gaza: Jeder zweite Deutsche lehnt Waffenlieferungen nach Israel ab*. *Der Tagesspiegel*. <https://www.tagesspiegel.de/politik/debatte-uber-krieg-in-gaza-jeder-zweite-deutsche-lehnt-waffenlieferungen-nach-israel-ab-13758349.html>
- Szalai, M. (2025). *Reassessing the regional political system: The changing role of Israel and Palestine in the strategic narratives of Gulf states expressed in the UN Security Council (2020–2024)*. *Middle Eastern Studies*, 61(3), 343–357. <https://doi.org/10.1080/00263206.2025.2455377>
- Telhami, S. (2025). *Young Republicans and evangelicals are much less sympathetic with Israel than older ones. Why?* University of Maryland Critical Issues Poll. <https://criticalissues.umd.edu/feature/young-republicans-and-evangelicals-are-much-less-sympathetic-israel-older-ones-why>
- The Heritage Foundation. (2026, February 5). *Key Abraham Accords related developments: October–December 2025*. <https://www.heritage.org/abraham-accords/key-developments/october-december-2025>
- The Soufan Center. (2025, September 18). *The diminished strategic value of Iran's "Axis of Resistance"*. <https://thesoufancenter.org/intelbrief-2025-september-18/>
- Thrall, N. (2017). *The only language they understand: Forcing compromise in Israel and Palestine*. Metropolitan Books.
- Vigers, B. (2026, February 27). *Israelis no longer ahead in Americans' Middle East sympathies*. Gallup. <https://news.gallup.com/poll/702440/israelis-no-longer-ahead-americans-middle-east-sympathies.aspx>
- Wendt, A. (1999). *Social theory of international politics*. Cambridge University Press.
- Wertman, M. (n.d.). *The Palestinian Authority: On a journey to nowhere*. Jerusalem Strategic Tribune. <https://jstribune.com/michael-wertman-the-palestinian-authority-journey-to-nowhere/>
- Wolfe, P. (2006). *Settler colonialism and the elimination of the native*. *Journal of Genocide Research*, 8(4), 387–409. <https://doi.org/10.1080/14623520601056240>
- Zacher, J., & Shemla, M. (2024). *Political ideology and attitudes towards Israel in Germany in the aftermath of the 10/7 massacres: A test of horseshoe theory*. *Israel Affairs*, 30(5), 963–977. <https://doi.org/10.1080/13537121.2024.2394299>
- Zaken, D. (2025, October 22). *The Trump effect: Senior U.S. diplomat reveals Saudi-Israel normalization timeline*. *Israel Hayom*. <https://www.israelhayom.com/2025/10/22/the-trump-effect-senior-us-diplomat-reveals-saudi-israel-normalization-timeline>
- ZDF. (2025, August 14). *ZDF-Politbarometer August 2025*. <https://presseportal.zdf.de/pressemitteilung/zdf-politbarometer-august-2025>